

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologických věd

Bakalářská práce

**NĚKTERÉ TEOLOGICKÉ ASPEKTY
VYBRANÝCH KNIH TOMÁŠE HALÍKA
A VLIV JEHO DÍLA NA ČESKOU VEŘEJNOST**

Certain theological aspects of selected Tomáš Halík's books
and his work influence on the Czech general public

Vedoucí práce: Prof. Dr. Karel Skalický, Th.D.

Autor práce: Mgr. Lenka Bártová

Studijní obor: Náboženská výchova a etika, kombinované studium

Ročník: 4.

2015

Bakalářská práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb., zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum.....

Podpis studenta .....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Prof. Dr. Karlovi Skalickému, ThD. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce a dále za nekonečnou trpělivost, kterou se mnou měl a povzbuzení, jehož se mi dostalo.

OBSAH

Úvod	5
1. Působení Tomáše Halíka na veřejnost	7
1.1 Mediální obraz Tomáše Halíka	7
1.2 Povědomí o T. Halíkovi ve výzkumných zjištěních	9
1.2.1 Výzkumné předpoklady	10
1.2.2 Výzkumný vzorek a struktura souboru respondentů	11
1.2.3 Výsledky výzkumného šetření	12
1.2.4 Ověření výzkumných předpokladů	14
2. Reakce na díla Tomáše Halíka	17
2.1 Reakce na vybrané knihy Tomáše Halíka	17
2.1.1 Co je bez chvění, není pevné	17
2.1.2 Vyzván i nevyzván	21
2.1.3 Dotkni se ran	22
2.1.4 Vzdáleným nablízku	24
2.1.5 Stromu zbývá naděje	25
2.2 Reakce na vybrané periodické články Tomáše Halíka a další ohlasy v periodících	26
3. Hlavní teologické aspekty vybraných knih Tomáše Halíka	33
3.1 Ekumenismus	34
3.2 Teodicea	39
3.3 Kerygma	45
Závěr	52
Použitá literatura a zdroje	56
Přílohy	
Seznam příloh	60
Abstrakt	68
Abstract	69

ÚVOD

Tomáš Halík je v současné době asi nejznámějším katolickým autorem i mediálně nejvíce činným duchovním v našich zeměpisných šířkách. Přestože se však o něm v médiích nejrůznějšího druhu nezděra hovoří, tak v akademických kruzích se o něm spíše „taktně“ mlčí. Jako by se tím, že se o jeho osobě a díle „mluví“ na veřejnosti tak trochu zdiskreditoval tomu vzácnému, vážnému a vědeckému univerzitnímu prostředí. Právě proto se chci ve své bakalářské práci zabývat dílem tohoto autora, jehož osobní popularita na veřejnosti stoupá, zatímco jeho literární dílo není zdaleka tak notoricky známé a „rozebírané“ jako samotný Halík.

Každý, kdo se alespoň trochu zajímá o spiritualitu a duchovní četbu se dříve či později nutně setká s knihami Tomáše Halíka. Již po přečtení prvních několika řádků jeho knih či zhlédnutí některého z jeho veřejných projevů je však patrné, že se nejedná o běžného autora a už vůbec ne standardního katolického myslitele podle běžných měřítek. Halík je (nejen) v českém prostředí skutečným fenoménem, ačkoliv to v případě tohoto autora působí téměř jako „ohraná“ deska, neboť se o něj jako o „fenoménu“ hovoří poměrně často. Ve své práci se chci proto zaměřit na to, co se za tímto tradičním obrazem Halíka dalšího skrývá.

Cílem je pokusit se identifikovat některé podstatné rysy Halíkovy teologie, a zároveň zjistit, jakým způsobem na Halíka reaguje veřejnost, a to jak ta část populace, která reflektuje Halíkovo dílo z pozice odborníků, nebo se tak v některých případech alespoň tváří, tak i „běžnější“, ale často méně viditelná „laická“ veřejnost, skládající se pro účely této práce z obyvatel jihočeského kraje, konkrétně Českého Krumlova a Vyššího Brodu, kde bylo prováděno výzkumné šetření za účelem zjištění, jaké je skutečné povědomí „obyčejných“ lidí o Tomáši Halíkovi.

Práce je rozdělena do třech kapitol, postupujících od „vnějšku dovnitř“, tedy od reakcí na Tomáše Halíka vnějším okolím k vlastnímu rozboru významných teologických aspektů jeho díla. V první kapitole se nejprve zaměřuji na mediální obraz tohoto autora a na vnímání jeho osobnosti běžnou populací, ve druhé kapitole se pokouším shrnout a utřídit reakce jiných autorů na vybraná díla Tomáše Halíka, na jeho články v periodících a v neposlední řadě i na něho samotného a nakonec ve třetí kapitole se snažím postihnout hlavní teologická témata objevující se v jeho dílech.

Při studiu Halíkových knih je zpočátku čtenář zaskočen množstvím užívaných citátů a jmen a někdy snad i získá trochu pocit, že se v tom sledu informací trochu ztrácí původní záměr toho, „co chtěl autor říci“, přesto nakonec celek dává smysl nutící k zamyšlení, i když často vyvolá více otázek než odpovědí, to však bude pravděpodobně autorovým záměrem, neboť je svou nechutí k „hotovým“ odpovědím téměř pověstný. Myslím si, že ačkoliv Halík při tvorbě své teologie často vychází z děl svých předchůdců i současníků, lze v jeho knihách objevit řadu cenných teologických úvah, vycházejících z pojetí minulých i současných autorů, jejichž myšlenky Halík opatřuje vlastními komentáři a „přetavuje“ je v ucelenou reflexi vlastní víry a naděje i současného dění v církvi i okolním světě. Stává se tak trochu eklektikem v dobrém slova smyslu, spíše než by jen vytrhával myšlenky z kontextu, je spíše zpracovává a „stravuje“ pro širší publikum, které by se k originálům autorů, jež Halík ve svých knihách využívá, pravděpodobně dostalo (myšleno mentálně, nikoli fyzicky) jen stěží. Zároveň svým osobitým výběrem a interpretací propůjčuje těmto původním myšlenkám nový význam a snad i jistou důležitost v tom, které autory a díla ve svém textu využije.

Pro značnou tematickou rozvětvenost Halíkových knih tak bylo velmi obtížné nalézt konkrétní teologické aspekty, kterými by se tento autor zabýval hlouběji a častěji. Z tohoto důvodu byly pro potřeby této práce využity jen některé Halíkovy knihy, v nichž bylo možné vybraná teologická témata (jimiž jsou kerygma, teodicea a ekumenismus) identifikovat. Halíkovo dílo by si jistě zasloužilo hlubší a podrobnější analýzu, to však nebylo účelem této práce, snažící se jen o nastínění základních charakteristik. Zůstává zde tak prostor pro další zkoumání a rozbor Halíkovy teologie.

1. PŮSOBENÍ TOMÁŠE HALÍKA NA VEŘEJNOST

V této kapitole se pokusím popsat, jakým způsobem Tomáš Halík působí na veřejnost a zda má skutečně tak velký vliv, jak mu často připisují jeho odpůrci. V první části kapitoly se zaměřím na reflexi jeho mediálního obrazu u jiných autorů, v druhé části se pokusím ověřit v „terénu“, do jaké míry zná běžná veřejnost osobnost Tomáše Halíka a jeho dílo, a to prostřednictvím dotazníkového šetření v oblasti jihočeských měst Český Krumlov a Vyšší Brod.

1. 1 Mediální obraz Tomáše Halíka

Tomáš Halík je zřejmě více než jakýkoliv jiný český katolický autor výrazně mediálně známou osobností. Kromě toho, že jeho díla, články i komentáře zná velký počet lidí, také se na ně vyskytuje poměrně hodně reakcí, tak rovněž mnoho autorů reflektuje samotný mediální obraz Tomáše Halíka, skládající se nejen z toho, jak Tomáš Halík v médiích vystupuje, ale i z toho, k jakým tématům se vyjadřuje a které naopak „ponechává stranou“.

Jan Jandourek přitom vyslovuje myšlenku, že Halíkův mediální obraz je do určité míry i jeho sebeprezentací, kterou on sám významně ovlivňuje a spoluvytváří: „*Podobně jako jiné známé postavy, i on je autorem nejen svých názorů, ale i svého mediálního obrazu.*“¹ Jandourek připouští i možnost Halíkovy určité sebestylizace, která prý k vytváření jeho mediálního obrazu prostě tak nějak patří.²

Halíkovo mediální vystupování svým způsobem popularizuje i prostředí katolické církve, z níž vychází a „k níž“ a „za níž“ také především hovoří (i když se tento autor samozřejmě vyslovuje také sám za sebe, nejen za církev). Zdaleka to však ze strany ostatních členů církve nevyvolává takové nadšení, jak by se dalo předpokládat. Ačkoliv je díky mediální známosti Tomáše Halíka také česká katolická církev více „vidět“, tak zdaleka ne všichni jsou s jejím obrazem prezentovaným právě Halíkem spokojeni a najde se i mnoho těch, kteří s Halíkovými názory otevřeně polemizují či dokonce radikálně nesouhlasí. Jeden z jeho největších odpůrců z církevního prostředí je Michal Semín.

Semína Halíkův způsob popularizace křesťanských myšlenek v jeho osobitém pojetí irituje natolik, že Halíka považuje za „liberála“ v negativním slova smyslu

¹ JANDOUREK, J. Tomáš Halík, kněz, který se táže. In *Mladá fronta Dnes*, 2003, roč. 14, č. 90, s. 8.

² Srov. Tamtéž, s. 8.

a o jeho vystoupeních se vyjadřuje tak, že „*to, co předestírá, nevede k větší slávě Boží, ale k popularizaci náboženských omylů.*“³ Kromě Halíkových názorů však kritizuje i jeho kněžské působení u Nejsvětějšího Salvátora, kde je podle Semína důležitější „chodit na Halíka“ než „chodit na bohoslužbu“. Zároveň Semín horuje proti „modernímu“ pojetí liturgie, při které kněz stojí ke shromáždění čelem místo zády a místo liturgie se tak prý jedná spíše o divadelní představení.⁴ Tato kritika je však už, myslím, trochu přehnaná, neboť tímto „moderním“ pojetím, se mše slouží téměř ve všech kostelech a stížnosti to obvykle nebudí. Zároveň mi ani nepřipadá příliš nežádoucí, když kněz silou své osobnosti a poutavým přednesem pravd víry „vtáhne“ lidi do kostela. V dnešní době často označované za „postmoderní“ a „postsekulární“ si již mohou účastníci liturgického shromáždění vybírat, do kterého kostela zavítají a domnívám se, že není ani tak důležité, na základě jakých „výběrových kritérií“ se pro některý z nich rozhodli, ale že vůbec přišli. Ostatní už je v rukou Božích, tedy především to, zda jejich účast na liturgii bude plným společenstvím s Kristem či jen pouhým „divadelním představením“, jak tvrdí Semín, ale to už je spíše na těch lidech, než na celebujícím duchovním. Naopak, když budeme věřící „kádrotvat“ na zrno a plev jen podle toho, kolik nudných a neinspirativních kázání „vydrží“, už nám jich v církvi mnoho nezbude.

Další Semínovu kritiku si Halík vysloužil v souvislosti s papežskou návštěvou v r. 2009, kdy byl Semín zaskočen „příliš častou“ Halíkovou přítomností v komentářích veřejnoprávní televize. Jeho vystoupení rovněž obviňuje z „přílišného modernismu“, a to především ve vztahu ke složitým otázkám současné církve a na závěr ještě pranýřuje církevní změny po 2. vatikánském koncilu⁵, s nimiž, jak je již zřejmé i z jeho předchozích reakcí, očividně nesouhlasí. Semín pak ještě ve svém článku plane nad tím, že se „většina diváků ČT nedozví, že o plodech modernizace katolické církve po Druhém vatikánském koncilu nepanuje v řadách věřících taková shoda, jak by se mohlo jevit prostřednictvím liberálně smýšlejících kněží a laiků.“⁶ Halík na Semínův článek reaguje vlastním vyjádřením, v němž objasňuje, že má Semín tu smůlu, že všechny jím napadané skutečnosti jsou zároveň oficiálním postojem současné církve v čele s papežem a naopak kritizuje Semínův přespříliš tradicionalistický postoj škodící samotné církvi.⁷ „*zcela odlišný typ tradicionalistického konzervatismu se vyznačuje*

³ SEMÍN, M. Ve službách „ducha doby“. In *Lidové noviny*, 2009, roč. 22, č. 51, s. 11.

⁴ Srov. Tamtéž, s. 11.

⁵ Srov. SEMÍN, T. Halíkova televizní církev. In *Lidové noviny*, 2009, roč. 22, č. 228, s. 11.

⁶ Tamtéž, s. 11.

⁷ Srov. HALÍK, T. Stále rozzlobený Semín. In *Lidové noviny*, 2009, roč. 22, č. 230, s. 11.

hlavně tím, že nic pozitivního nenabízí : zaměstnává se (...) především napadáním, osočováním a pomlouváním křesťanů, kteří nesdílejí jeho uzounký úhel pohledu.“⁸ Jandourek přitom v souvislosti s Halíkovým začleněním do některé z myšlenkových frakcí uvádí, že „Halík nepatří zcela nikam a tak trochu patří kamkoliv. Pro katolíky je příliš liberální, pro světské liberály příliš katolický.“⁹

Halíkovu mediální působení Jandourek komentuje tak, že „v médiích většinou nenarazí na tak silného moderátora, který by ho mohl dostat do úzkých.“¹⁰ J. Pehe zase oceňuje, že Halík na rozdíl od jiných akademických pracovníků je slyšet a netají se svými názory ani v médiích: „Halík je veřejným intelektuálem par excellence. Nebojí se kontroverzí, nebojí se politických střetů. Má jasné názory a neváhá je nejen vyslovovat, ale pokud je to důležité, neváhá o nich aktivně přesvědčovat.“¹¹

Marek Vácha také upozorňuje na skutečnost, že přes veškeré mediální působení je Halík známější v zahraničí než u nás.¹² Fakt, že „doma není nikdo prorokem“ dokazuje i skutečnost, že ačkoliv má Halík u nás mnoho kritických odpůrců, v zahraničí sbírá jedno ocenění za druhým. Jedním z nejvýznamnějších ocenění, které vůbec mohl obdržet, je Templtonova cena, která mu byla udělena v březnu 2014. Tato cena, jíž se přezdívá „náboženská Nobelovka“, je o to významnější, že ji v minulosti obdržely například takové osobnosti, jako Matka Tereza nebo současný tibetský dalajláma.¹³ Seznam ostatních ocenění, jichž je T. Halík držitelem, je uveden v příloze č. 1.

1.2 Povědomí o T. Halíkovi ve výzkumných zjištěních

Vzhledem k tomu, že je Tomáš Halík častým námětem médií, i účastníkem mediálních prezentací či programů a jeho knihy jsou zpravidla tržními bestsellery, jsem se rozhodla výzkumným šetřením ověřit některé skutečnosti, které se o Halíkovi tvrdí, nebo o kterých je on sám přesvědčen, přímo v realitě veřejného mínění. Hlavním cílem výzkumu je tedy zjistit, do jaké míry platí některá ustálená „klišé“, například, že Halík je u „pravověrných“ katolíků nepopulární, zato získává cenné „body“ u nevěřících a tzv. „hledajících“ lidí, dále také, že oslovuje především mladé lidi a často rovněž spíše ženy vzhledem ke značnému charisma, které z něho vyzařuje. Dalším cílem výzkumu je také

⁸ HALÍK, T. Stále rozzlobený Semín. In *Lidové noviny*, 2009, roč. 22, č. 230, s. 11.

⁹ JANDOUREK, J. Člověk na horském hřebenu. In *Máš před sebou všechny mé cesty*, s. 150.

¹⁰ Tamtéž, s. 153.

¹¹ PEHE, J. Občanský aktivista a veřejný intelektuál. In *Máš před sebou všechny mé cesty*, s. 254.

¹² Srov. VÁCHA, M. O. Kdyby nebylo Tomáše Halíka. In *Máš před sebou všechny mé cesty*, s. 390.

¹³ Srov. KUTIL, T. T. Halík získal „náboženskou Nobelovku“. In *Katolický týdeník* [online]. 2014 [cit. 2014-09-12].

zjistit, zda je Halík skutečně natolik mediálně známou osobností, jak by se mohlo na první pohled zdát a jaké procento populace opravdu čte Halíkovy knihy, které jsou takovými tržními hity.

Všechny tyto skutečnosti se pokusím ověřit dotazníkovým šetřením, přičemž již u prvních respondentů jsem byla nucena tento dotazník upravit, jelikož jsem nepředpokládala, že by se našlo tolik respondentů, kteří u T. Halíka nebudou vůbec vědět „o koho jde“ a také se s ním nikterak neseťkali, a to ani prostřednictvím médií, v nichž se tak často objevuje. Z tohoto důvodu byly do dotazníku doplněny alternativy „nevím, o koho jde“ a „nijak“, jež u prvních dotazníků respondenti zpočátku zaznamenávali ručně. Konečné znění dotazníku je uvedeno v příloze č. 3.

1.2.1 Výzkumné předpoklady

1. Tomáš Halík o sobě často tvrdí, že je zde především pro „nevěřící a hledající“, přesto ho znají a čtou především „věřící“.

2. Vzhledem k literární náročnosti Halíkových knih i jazyku jeho mediálních vystoupení bude povědomí o T. Halíkovi zřejmě závislé na stupni vzdělání, nejvíce ho přitom budou znát respondenti s vysokoškolským vzděláním, nejméně respondenti se vzděláním základním.

3. Halíkova popularita velmi závisí na jeho osobním charisma, jemuž více podléhají především ženy, které jsou i častějšími návštěvníky jeho přednášek. Proto bude mezi ženami autor více známý.

4. Věřící respondenti budou Halíka pravděpodobně pokládat především za kněze a teologa, nevěřící a hledající spíše za mediálně činnou osobnost, přičemž asi nejméně respondentů ho bude pokládat za akademika - vědce.

5. Většina respondentů bude Halíka znát pouze z médií, málo respondentů s ním bude mít osobní zkušenost (např. z přednášek).

6. Halíkovy knihy jsou méně známé než jeho veřejná vystoupení, proto lze předpokládat, že mezi respondenty nebude velké procento těch, kteří četli některou z jeho knih.

7. Z hlediska věku budou Halíka znát spíše mladí lidé, u nichž bude i větší pravděpodobnost, že se s ním setkali osobně.

1.2.2 Výzkumný vzorek a struktura souboru respondentů

Výzkumného šetření se účastnilo 94 respondentů, přičemž nejmladšímu z nich bylo 19 let, nestaršímu 87 let. 10 respondentů mělo pouze základní vzdělání, 16 respondentů bylo vyučených, 39 respondentů mělo středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou a 29 respondentů absolvovalo vysokou nebo vyšší odbornou školu. Ačkoliv vyšší odborné vzdělání je legislativně hodnoceno jako středoškolské, pro potřeby tohoto výzkumu jsou jeho absolventi zahrnuti mezi „vysokoškolsky vzdělané“, a to především z hlediska jejich profesního uplatnění, neboť na většinu pracovních pozic vyžadujících vysokoškolské vzdělání, stačí dle kvalifikačních požadavků i vzdělání vyšší odborné. Jak se totiž při výzkumném šetření ukázalo, tak povaha zaměstnání ovlivňuje životní styl respondentů (především čas věnovaný četbě, sledování médií apod.). Někteří respondenti se základním vzděláním a také vyučením v oboru vykonávající fyzicky náročná zaměstnání uvádějí, že nemají příliš času ani chuti na sledování dění v médiích ani četbu knih, nejvíce příležitostí k četbě nachází ve svém volném čase právě vysokoškolsky vzdělaní respondenti, přičemž respondenti s vyšším odborným vzděláním s nimi drží krok. Toto zjištění sice nebylo předmětem výzkumu a vyplynulo při dotazování zcela nahodile, přesto však na základě těchto informací považuji za důvodné zařazení absolventů VOŠ do skupiny vysokoškolsky vzdělaných respondentů.

Z hlediska „světonázoru“ se výzkumného šetření zúčastnilo 23 respondentů, kteří se považují za věřící, 16 z nich se přitom hlásilo k římskokatolické církvi, 5 k církvi bratrské a 2 uvedli, že jsou jehovistického vyznání. Dalších 13 respondentů se označilo za „hledající“ a 58 respondentů, což je výrazná většina, za nevěřící. Další údaje týkající se výzkumného vzorku jsou uvedeny v následující tabulce:

Tab. č. 1

Rozlišení respondentů podle pohlaví a věku						
	18- 25 let	26-35 let	35-45 let	46-65 let	Nad 65 let	Celkem
Ženy	6	18	8	16	5	53
Muži	5	8	10	10	8	41

1.2.3 Výsledky výzkumného šetření

Tomáše Halíka považují zejm. za...

Nejvíce respondentů považuje Tomáše Halíka za kněze a teologa, tato odpověď přitom převažuje především mezi věřícími respondenty, nejsilněji u příslušníků katolického vyznání. Velmi překvapivé je však zjištění, jak velké procento respondentů z nevěřícího prostředí (celých 57%) v Halíkově případě „neví, o koho jde“. Tomáš Halík je přitom jen minimálním počtem respondentů pokládán za „vědce“, výjimku tvoří pouze skupina „hledajících“ respondentů, kteří tuto odpověď volili v 31%, ačkoliv by se dalo očekávat, že budou T. Halíka pokládat spíše za „mediálně činnou osobnost“. Zřejmě je to způsobeno tím, že tzv. „hledající“ jsou patrně přemýšlivější lidé čerpající z většího souboru informací a nesoustředí se tedy pouze na jeden z Halíkových ekvivalentů, jímž je mediální působení. Podrobněji zjištěná fakta ilustruje graf č. 1 v příloze č. 4:

Z hlediska dosaženého stupně vzdělání znají osobnost T. Halíka především vysokoškolsky vzdělaní respondenti, kteří ho však také z největší části považují za „kněze a teologa“, i když by se vzhledem k Halíkovu univerzitnímu působení dalo v případě této skupiny očekávat, že budou preferovat pojetí Halíka jakožto vědce, zřejmě je však i u těchto respondentů Halíkovu kněžství významnější entitou než jeho působení v akademických kruzích. Stále však v hodnocení Halíka primárně jako vědecké osobnosti převažují právě respondenti s vysokoškolským vzděláním, kteří naopak nejméně Halíka považují za „mediálně známou osobnost“. Velkým překvapením není ani skutečnost, že T. Halíka většinou neznají lidé se základním vzděláním, jejichž zájmy se budou patrně dosti rozcházet s tématy, které prezentuje Halík. Bez zajímavosti není ani skutečnost, že se příliš neliší povědomí o T. Halíkovi u respondentů se středoškolským a s vysokoškolským vzděláním - odpověď „nevím, o koho jde“ zvolilo jen o 7% více respondentů se středoškolským vzděláním než se vzděláním vysokoškolským. Poměrně výrazný rozdíl je naopak mezi absolventy odborných učilišť a respondenty se základním vzděláním - o celých 36% více lidí vyučených oboru zná osobnost T. Halíka. Podrobnější data jsou uvedeny v grafu č. 2 v příloze č. 4.

Z hlediska pohlaví je Tomáš Halík shodně muži i ženami nejvíce považován za „kněze a teologa“, výrazně větší procento mužů než žen naopak považuje Halíka primárně za vědce, zatímco u hodnocení Halíka jakožto „mediálně činné osobnosti“ se

procentní podíl mužů i žen volících tuto odpověď téměř shoduje. Určitý rozdíl se pak již vyskytuje u odpovědi „nevím, o koho jde“, kterou častěji volily ženy. Zjištěná data jsou zaznamenány v grafu č. 3 v příloze č. 4.

S osobností Tomáše Halíka jsem se poprvé setkal(a)...

Z hlediska pohlaví se u prvního setkání s osobností T. Halíka muži a ženy významně neliší, značně dominují média, zatímco při četbě knih nebo osobně se s T. Halíkem setkala jen nízké procento respondentů (i když je zajímavé, že větší počet mužů než žen se s T. Halíkem poprvé setkala osobně, tj. na některé z jeho přednášek pro veřejnost). Zároveň výzkumné šetření ukázalo, že ačkoliv jen 35% žen uvedlo, že u T. Halíka „neví, o koho jde“, tak celých 39% se s Halíkem nikdy neseťkalo (ať již osobně, prostřednictvím médií či četby), z čehož vyplývá, že 4% žen zřejmě znají T. Halíka jen „z druhé ruky“, pravděpodobně z „doslechu“. Podrobnější data ilustruje graf č. 4 v příloze č. 4:

Z hlediska dosaženého vzdělání se opět většina respondentů bez ohledu na vzdělání s osobností T. Halíka setkala v médiích, i když u respondentů s vyšším stupněm vzdělání lze nalézt větší procento dotazovaných, kteří se s T. Halíkem setkali osobně nebo při četbě knih. Naopak u respondentů se základním vzděláním je výrazný podíl těch, jež se s T. Halíkem nikdy neseťkali. Zajímavé je přitom srovnání prvního setkání s T. Halíkem s tím, jak ho nyní respondenti „potkávají“ nejčastěji, neboť výrazně narůstá počet respondentů, kteří se již s Halíkem setkávají jen prostřednictvím médií (zejména u vysokoškolsky vzdělaných respondentů) a také respondentů, jež se s T. Halíkem již „nepotkají“ vůbec (především u respondentů s vyučením).

Také z hlediska „zastávaného světonázoru“ se nejvíce dotazovaných setkala s T. Halíkem prostřednictvím médií, zajímavý přitom však je poměrně velký počet tzv. „hledajících“, kteří se s Halíkem poprvé setkali osobně na některém z jeho veřejných vystoupení, kde na ně mohl působit přímo, nikoli zprostředkovaně. Zřejmě byl Halíkův „osobnější“ vliv u těchto respondentů poměrně zásadní, neboť všichni „hledající“ respondenti, kteří se s Halíkem setkali „osobně“ jej nadále sledují zejména v médiích, zatímco část těch, kteří ho zaznamenali pouze „zprostředkovaně“ přes média, se nyní s osobností T. Halíka neseťkávají vůbec. Velmi zřetelný pokles v pozdějším „setkávání“ s T. Halíkem ve srovnání s jeho „prvním zaznamenáním“ je pak patrný především u nevěřících respondentů. Podrobnější data jsou uvedena v tabulce č. 2 v příloze č. 5.

S osobností Tomáše Halíka se v současné době setkávám nejčastěji...

Z hlediska pohlaví se v případě mužů i žen výrazně zvýšil počet respondentů, kteří se nyní s Halíkem nesetkávají nijak, vyšší procentní nárůst této skupiny byl přitom zaznamenán u žen. Přestože se všichni respondenti bez ohledu na příslušnost k pohlaví v současné době setkávají s Halíkem především prostřednictvím médií, zůstal počet mužů, kteří se v médiích s Halíkem setkávají nadále, téměř shodný s tím, kolik z nich se s Halíkem setkala v médiích poprvé, zatímco počet žen, které se s Halíkem setkávají v médiích nyní, se výrazně snížil proti procentnímu zastoupení žen, které se s Halíkem poprvé setkaly prostřednictvím médií. Bližší údaje uvádí graf č. 5 v příloze č. 4.

Výsledky současného setkávání s T. Halíkem v závislosti na „zastávaném světonázoru“ a dosaženém vzdělání již byly uvedeny výše ve srovnání s tím, jak se respondenti dle tohoto rozlišení setkali s osobností T. Halíka poprvé.

1.2.4 Ověření výzkumných předpokladů

„Tomáš Halík o sobě často tvrdí, že je zde především pro „nevěřící a hledající“, přesto ho znají a čtou především „věřící“.“ Tento předpoklad se v podstatě potvrdil. Ačkoliv i někteří nevěřící uvedli, že Tomáše Halíka znají (alespoň z médií) a lze tedy předpokládat, že o něm minimálně něco zaslechli či ho zahlédli, většina nevěřících respondentů uvedla, že „neví, o koho jde“, tuto odpověď zvolilo 57% dotazovaných respondentů, kteří se považují za nevěřící. Naopak mezi „věřícími“ respondenty tuto odpověď zvolil pouze 1 respondent, příslušející ke Svědkům Jehovovým, ale všichni ostatní respondenti, hlásící se k římskokatolickému vyznání či Církvi Bratrské, vědí, o koho se v Halíkově případě jedná.

„Vzhledem k literární náročnosti Halíkových knih i jazyku jeho mediálních vystoupení bude povědomí o T. Halíkovi zřejmě závislé na stupni vzdělání, nejvíce ho přitom budou znát respondenti s vysokoškolským vzděláním, nejméně respondentu se vzděláním základním.“ Tento předpoklad byl také výzkumným šetřením potvrzen. 80% respondentů se základním vzděláním uvedlo, že v případě Tomáše Halíka „neví, o koho jde“, zatímco z respondentů s vysokoškolským vzděláním tuto odpověď uvedlo jen 14%.

„Halíkova popularita velmi závisí na jeho osobním charisma, jemuž více podléhají především ženy, které jsou i častějšími návštěvníky jeho přednášek. Proto bude mezi ženami autor více známý.“ Tento předpoklad se nepotvrdil, větší procento žen než mužů uvedlo, že T. Halíka neznají (viz. graf č. 3), přičemž vzhledem k tomu, že

respondentů - žen bylo ve výzkumném vzorku více než mužů, je také každé procento žen zastoupeno více respondenty. 51% žen zároveň uvádí, že se v současné době s T. Halíkem nesetkávají ani v médiích (viz. graf č. 5).

„Věřící respondenti budou Halíka pravděpodobně pokládat především za kněze a teologa, nevěřící a hledající spíše za mediálně činnou osobnost, přičemž asi nejméně respondentů ho bude pokládat za akademika-vědce.“ Tento předpoklad se naplnil pouze částečně. Skutečně nejméně respondentů Halíka pokládá za vědce, avšak poměrně velké procento nevěřících i hledajících pokládá Halíka za kněze, stejně jako věřící respondenti, i když u nich je převaha této odpovědi markantnější (viz. graf č.1).

„Většina respondentů bude Halíka znát pouze z médií, málo respondentů s ním bude mít osobní zkušenost (např. z přednášek).“ Tento předpoklad byl beze zbytku naplněn, většina respondentů skutečně osobnost T. Halíka zaznamenala především v médiích, a to jak při prvním setkání s ním, tak i při dalších, opakovaných setkáváních s Halíkem v současnosti. Trochu překvapivé přitom je, že respondenti s vysokoškolským vzděláním uvádí, že se s T. Halíkem z 35% poprvé „nijak nesetkalo“ a v současné době se s ním „nikterak nesetkávají“ pouze ve 24%. V tomto případě jde tedy zřejmě jen o nepochopení otázky než o fakt, že by celých 35% vysokoškolsky vzdělaných respondentů nemělo žádnou zkušenost s osobností T. Halíka, zatímco u respondentů se středoškolským vzděláním „jen“ 28%, i když samozřejmě i to by mohlo být možné.

„Halíkovy knihy jsou méně známé než jeho veřejná vystoupení, proto lze předpokládat, že mezi respondenty nebude velké procento těch, kteří četli některou z jeho knih.“ Tento předpoklad se naplnil, z celkového počtu respondentů četlo některou z Halíkových knih pouhých 6 lidí, což je jen něco málo přes 6%. Všichni z nich přitom byly respondenti s vysokoškolským vzděláním, 3 muži a 3 ženy, z toho dále 3 věřící respondenti, 2 respondenti označující se za „hledající“ a 1 „nevěřící“. Z Halíkových knih přitom respondenty nejvíce zaujal titul *Dotkni se ran* (2 respondenti), *Vzýván i nevzýván* (2 respondenti), *Co je bez chvění, není pevné* (1 respondent) a *Vzdáleným nablízku* (1 respondent).

„Z hlediska věku budou Halíka znát spíše mladí lidé, u nichž bude i větší pravděpodobnost, že se s ním setkali osobně.“ Tento předpoklad se spíše nepotvrdil, T. Halíka znají nejméně mladí lidé ve věku 18-25 let a nejvíce respondenti v seniorském věku, nad 65 let. Podrobnější data uvádí graf č. 6 v příloze č. 4:

Pokud jde o osobní setkání s T. Halíkem, pak se s ním skutečně častěji setkali mladí lidé, nejvíce respondenti ve věku 26-35 let, v současné době však většina respondentů nadále Halíka „potkává“ především prostřednictvím médií, přičemž vzrostl také počet respondentů, kteří se v současné době již s Halíkem neseťkají vůbec. Procentuální data jsou uvedeny v tabulce č. 3 v příloze č. 5.

V následující kapitole se zaměřím na to, jak Halíkovy knihy a veřejné působení hodnotí recenzenti v tištěných periodících a internetových článcích, reagujících na projevy a dílo T. Halíka.

2. REAKCE NA DÍLA TOMÁŠE HALÍKA

Jen málokterý autor se může pochlubit tak „zainteresovaným“ publikem jako právě Halík. Reakcí na jeho literární díla, ať už se jedná o knihy či jen kratší literární útvary, je skutečně mnoho. Jak už tomu však bývá, ne všechny ohlasy jsou pozitivní a myslím si, že některé z nich by i sám Halík jistě ozelel, i když by se o něm pak psalo méně nebo by klesla prodejnost jeho knih, neboť i „špatná reklama je reklamou“. V tomto ohledu vlastně tedy asi nakonec i ostré kritiky mohou Halíkovým dílům prospět, zatímco blahovlnný nezájem o ně i o autora by nakonec zřejmě ničemu příliš neprospěl.

2.1 Reakce na vybrané knihy Tomáše Halíka

Na následujících několika stranách se pokusím přiblížit alespoň některé reakce na knihy Tomáše Halíka, jejichž obsahem se podrobněji zabývá další kapitola. Na Halíkova díla je jistě ještě větší odezva, než je v této kapitole načrtnuto, ale nešlo zde tak úplně o to zahrnout do této kapitoly úplně všechny ohlasy, ale spíše jen ty nejzajímavější - a v některých případech lze říci - i ty nejostřejší z nich.

Jednotlivé vybrané knihy jsou v textu řazeny podle data jejich vydání, od nejstarší po nejnovější. Největší odezvu v tisku přitom měla Halíkova kniha *Co je bez chvění, není pevné*, která možná byla pro komentátory nejvíce kontroverzní, nejméně reakcí se naopak objevilo na knihu *Stromu zbývá naděje*. Lze jen stěží spekulovat o tom, čím je to způsobeno, zda tím, že v době vydání první Halíkovy knihy se spekulovalo o jeho možné kandidatuře na prezidenta a proto byl víc sledován, nebo prostě jen s každou vydanou knihou s nepřetržitou každoroční stálostí recenzentům „došel dech“ a přestali si Halíka všímat. Možná také Halík ve svých pozdějších knihách nevyslovuje tolik provokativních myšlenek, aby proti sobě „popudil“ lavinu kritik, v každém případě komentářů jeho děl s každou další knihou postupně ubývá.

2.1.1 Co je bez chvění, není pevné

Podle Ladislava Heryána Halík v této knize neustále bojuje s napětím mezi Boží všemohoucností a vlastní omezeností, přičemž se distancuje od možnosti vlastnění pravdy, mezi jejímiž „řádoby majiteli“ má zřejmě právě ty nepřátele, o nichž se v knize zmiňuje. Tato radikální odlišnost od církevních kolegů však podle Heryána může být

také jen zdánlivá.¹⁴ Podle autora článku totiž „*vnější sebejistota mnohých mužů církve ve skutečnosti zakrývá křehkost plnou pochybností, o které Halík ve své knize píše.*“¹⁵

Martin Fojtíček ve svém hodnocení upozorňuje na možná úskalí mediální známosti T. Halíka, na jejímž základě se může stát „bezkrvným idolem“, zároveň však oceňuje, že nabízí určitou alternativu doprovodu hledajícím na jejich cestě.¹⁶ „*Celým textem rezonuje chvění, pochybnost o motivech zveřejnění myšlenek i zážitků, které v mnohých z nás, odkojených provinčností, budí obdiv či závist. Na jedné straně motiv povzbuzení čtenáře k autentickému „skoku do vlastní existence“, do života s vírou i pochybností, na straně druhé nebezpečí podlehnutí narcistické zálibě zhlížení se v sobě (kterou jistě zarytí Halíkovi kritici autorovi přisoudí.*“¹⁷

Josef Beránek kritizuje Halíkův styl jako příliš povrchní a sebestředný, sklouzávající spíše do úrovně postřehů, než k teoretickým výšinám, Halík se podle něho více soustředí na vlastní zážitky a líčení toho „s kým seděl u jednoho stolu“ než na skutečné úvahy o dialogu mezi náboženstvími, globalizací a úloze současné církve.¹⁸ Podobně uvažuje i Kučera, který dokonce knihu hodnotí jako velmi nudnou směs „známých křesťanských pravd“ a trivialit o jiných náboženstvích, přičemž více než o čemkoli jiném prý Halík píše především o sobě, což je přisuzováno jeho „ješitné aroganci“.¹⁹ Beránek kritizuje i Halíkovy úvahy nad situací české církve: „*Jakoby drásavé otázky českých a moravských katolíků autor sledoval jen z rychlíku a neviděl rozhořčený boj Světla, odmlčování se věřících intelektuálů či klesající počet kněží i pravidelných návštěvníků bohoslužeb. Možná že tyto problémy nejsou z okem Filosofické fakulty tak vidět, možná nejsou z globální perspektivy tak důležité.*“²⁰ Další z autorů si však všímá naopak toho, že kritiky vznášené proti Halíkovi jsou obvykle projevem neporozumění jeho snahám a často se obracejí i proti nim samotným: „*Námitka jeho četných odpůrců uvnitř církve, že si obdiv získal šikovnou popularizací víry šitou na tělo modernímu člověku a rozšiřuje svůj fanklub deformacemi katolické věrouky, svědčí mnohem víc proti jejím autorům než proti adresátovi.*“²¹ Zároveň však

¹⁴ Srov. HERYÁN, L. Tomáš Halík : Co je bez chvění, není pevné. In *Teologie a společnost*, 2003, roč. 1, č. 1, s. 45-46.

¹⁵ Srov. Tamtéž, s. 46.

¹⁶ Srov. FOJTÍČEK, M. Halíkovo chvění a bloudění v labyrintu světa, In *Mladá fronta Dnes*, 2002, roč. 13, č. 279, s. 4.

¹⁷ Tamtéž, s. 4.

¹⁸ Srov. BERÁNEK, J. Halíkův boj. In *Magazín AD*, 2003, roč. 14, č. 2, s. 28.

¹⁹ Srov. KUČERA, J. P. Gott má po žižalkách. In *Reflex*, 2003, roč. 14, č. 8, s. 54.

²⁰ BERÁNEK, J. Halíkův boj. In *Magazín AD*, 2003, roč. 14, č. 2, s. 28.

²¹ WEISS, T. Kněz, který se chvěje : Putování Tomáše Halíka po vlastní duši. In *Respekt*, 2003, roč. 14, č. 18, s. 23.

autor tohoto vyjádření problematizuje skutečnost, že ačkoliv se Halík vyhraňuje proti církevní hierarchii, do přímého střetu s ní se nepouští a jeho vyjádření se tak mohou zdát příliš laciná:²² „(...) největším překvapením může být pro čtenáře neodbytně se vtírající pocit, o který Halík rozhodně nestál: jak může člověk, který došel na své duchovní cestě k těmto myšlenkám a zkušenostem, nadále aktivně působit v tak špatně fungujícím systému náboženství, jako je současná česká katolická církev?“²³ K tomuto názoru si ještě přisazuje Roman Joch, který na předchozí Weissovu argumentaci nepřímou reaguje, se svým tvrzením, že zatímco se Halík vyhýbá „řešení problému pravdy“, předem diskvalifikuje své oponenty jejich psychologizací a obviňováním z dogmatismu.²⁴ „Problém pravdivosti jednotlivých náboženských tvrzení je však podle Halíka pseudoproblémem, protože spiritualita a dobrý styl řeší vše. Ale kdepak, neřeší vůbec nic. Pokud je veškeré náboženství nepravda, jediným správným postojem je na ně z vysoka kašlat. Pokud je však některé náboženství pravdivé, není snad větším omylem, jehož se člověk může na tomto světě dopustit, než je - k vlastní škodě ignorovat!“²⁵

Milena Marešová však uvádí, že největšími kritiky a odpůrci Halíkova díla jsou obvykle ti, kdo jeho knihy příliš nečtou, zatímco ti, kteří je znají, spíše doceňují jejich kvality, než by je odsuzovali. Odpovídá také na výtku Halíkovy sebestylizace prostřednictvím různých atraktivních prostředí, o nichž v knize hovoří:²⁶ „Je pochopitelné, že místem, na němž má Halík možnost přirozené asimilace, je akademická půda a tolerantní mezinárodní pole, vše podpořeno velkou mírou svobody v možnosti zvolit si prostředí, v němž bude nejlépe působit a vynikat a které navíc „doplní“ jeho image.“²⁷ Autorka také zdůvodňuje oblíbenost Halíkových knih pocitem známého, který Halík vzbuzuje i výběrem prostředí téměř archetypického rázu, jako je poušť, hora Sinaj, buddhistický klášter či osamělá poustevna.²⁸ Zároveň však uvažuje nad Halíkovou osobností plnou protikladů, které však podle ní není potřeba důsledně rozlišovat, jelikož působí harmonicky jako celek: „Není důležité zabývat se otázkou, zda je člověk Halík sebestředný Narcis nebo nietzscheovský krutý analyzátor existence.“

²² Srov. WEISS, T. Kněz, který se chvěje : Putování Tomáše Halíka po vlastní duši. In *Respekt*, 2003, roč. 14, č. 18, s. 23.

²³ Tamtéž, s. 23.

²⁴ Srov. JOCH, R. Příliš rozechvělý kněz : V čem se mýlí Tomáš Halík. In *Respekt*, 2003, roč. 14, č. 24, s. 20.

²⁵ Srov. Tamtéž, s. 20.

²⁶ Srov. MAREŠOVÁ, M. M. Co je bez chvění... In *Host*, 2003, roč. 19, č. 6, s. I-II.

²⁷ Tamtéž, s. I.

²⁸ Srov. Tamtéž, s. II.

V rámci těchto dispozic je dotyčný někde uprostřed „rozechvěn“ mezi oběma krajními póly.“²⁹

Pavel Máša si zase všímá toho, že Halík se sice obává toho, že „křesťanství úzce vázané na doktrínu a instituci je lodí, která se potápí a je už neopravitelná“, ale zároveň má pocit, že „náboženství je vitálnější silou, než se zdálo“. Autor článku tak upozorňuje na skutečnost, že ačkoliv Halík fascinují „precizní teologické definice“, bude se muset církev části tohoto „pokladu“, který veze na palubě vzdát, aby se její loď skutečně nepotopila.³⁰

František Chlaň si všímá Halíkova zvýšené snahy o rozlišení víry a náboženství a jeho pojetí tzv. sekulární víry vycházející z humanismu v neposlední řadě motivovaného láskou k bližnímu, což tuto „sekulární víru“ přibližuje křesťanským hodnotám. Tentýž autor však zároveň kritizuje Halíkova vyjádření k ženské otázce, kterými ve snaze o očištění církve od podezření k anti-feminismu předestírá vágní argumenty o častých zpodobnění madon s dítětem, piet a světic pomíjejíc přitom vyjádření některých tradičních církevních autorů o méněcennosti a podřízeném postavení žen, s nimiž se měl dle jeho názoru Halík více snažit filosoficky i teologicky vyrovnat nebo se naopak do celé této diskuse raději vůbec nepouštět.³¹ Naproti tomu E. Krumpolc oceňuje Halíkův „rozhovor s nevěřící studentkou na téma „je tu Bůh jenom pro věřící?““³² Tento rozhovor dal podle něho „autorovi příležitost zamyslet se hlouběji nad jsoucností Boží a její poznatelností ze strany člověka.“³³

Nejtvrdší hodnocení si však Halík vysloužil od Štěpána Holuba, který především v dialogu s nevěřícími a hledajícími nespátuje v jeho knize alternativu k oficiálním prohlášením církve, podle Holuba může naopak „působit mnohem odpudivěji - tím, jak suverénně zachází se samotným tématem pochybnosti a hledání. Monopol na pravdu je zde totiž nahrazován monopolem na pochybnost.“³⁴ Holubův přespříliš kritický tón, který zazní při hodnocení Halíkova pojetí paradoxu ve hledání cesty mezi dvěma polaritami: „jen těžko si lze představit jasnější příklad skloubení efektivity a prázdnoty, který ve zkratce charakterizuje problematiku patos celé knihy“³⁵, připadá tvrdý i K. Skalickému, který přichází s brilantním postřehem, že „Holubův soud by byl jistě

²⁹ MAREŠOVÁ, M. M. Co je bez chvění, není pevné... In *Host*, 2003, roč. 19, č. 6, s. I-II.

³⁰ Srov. MÁŠA, P. Zachránce tonoucí lodě. In *Lidové noviny*, 2006, roč. 19, č. 24, s. 3.

³¹ Srov. CHLAŇ, F. Poutníkovy cesty. In *Souvislosti*, 2003, roč. 14, č. 1/2, s. 362-364.

³² KRUMPOLC, E. *Po stopách české fundamentální teologie v období 1800-2010*, s. 87.

³³ Tamtéž, s. 87.

³⁴ HOLUB, Š. Chvění povolených strun. In *Lidové noviny*, 2006, roč. 19, č. 24, s. 3.

³⁵ Tamtéž, s. 15.

na místě, kdybychom četli Halíkovo „Chvění“ jako úvod do fundamentální teologie. Jenomže „Chvění“ je přece jen trochu jiný literární žánr.“³⁶ Holub se však ve svém odsudku v pokračování textu ještě přiostrňuje, když napadá samotnou myšlenku celé knihy hovořit o „chvění víry“: „Literárně nemístná a nevkusná je také halasná řeč o chvění. V knize se toho navíc mnoho nechvěje a už vůbec marně tam hledáme proklamovaný „stud před velkými slovy“. (...) Největší slabina knihy je právě v tom, že slibuje něco, co nikdy nesplní, a svou pompézností se ocitá v nebezpečné blízkosti intelektuálního kýče.“³⁷ Jak je patrné, Holuba nikterak neoslovila Halíkova snaha o duchovní hledání a přemýšlení o víře, jeho celkové označení knihy jako intelektuálního kýče v podstatě Halíka staví na roveň autorům „rádoby duchovna“ a prázdné spirituality, kterých je jistě v současné době víc než dost. Halíkův skutečný zájem se však zřejmě nachází zcela jinde. Karel Skalický při hodnocení Halíkových snah uvádí, že v tomto případě „nejde o to, podat teologicky spolehlivě podloženou nauku o jistotě a nejistotě víry, ale spíš zaujmout čtenáře a naladit ho na přemýšlení o víře. Jeho cíl není teologický, ale kerygmatický.“³⁸

2.1.2 Vzýván i nevzýván

Pavel Máša ve svém článku hovoří o tom, že Halík se v knize Vzýván i nevzýván vyhýbá tomu, aby strukturovaně definoval „Pravdu“, spíše čtenáře motivuje ke kladení otázek, zklamává tím ty, kteří od něho čekají „hotové“ odpovědi. Ve srovnání s předchozí knihou *Co je bez chvění, není pevné* již prý Halík zároveň ustupuje od politické angažovanosti a s větším nadhledem promýšlí procesy odehrávající se ve společnosti i v politice.³⁹ Máša zmiňuje i Halíkovu snahu o navázání dialogu s jinými náboženstvími v duchu „všeobecnosti“ katolické církve, která však je mnohdy jeho „souvěrcům“ nepohodlná: „Jeden z nejtěžších duchovních zápasů si autor probíjí vztahem k vlastní církvi. Vře se hlásí ke „katolicitě“ (...) Definiuje ji jako „otevřenou náruč pro lidi všech jazyků, ras a národů“. Oproti tomu „za hradbami katolicismu“ nazíraného jako doktrinálně-institucionální systém se světoběžník Halík důkladně obeznámený s islámem, hinduismem, či buddhismem, cítí nesvůj.“⁴⁰

³⁶ SKALICKÝ, K. *Svobodná teologie v živlu volného trhu*. [online]. 2010 [cit. 2014-08-04].

³⁷ HOLUB, Š. Chvění povolených strun. In *Lidové noviny*, 2003, roč. 16, č. 108, s. 15.

³⁸ SKALICKÝ, K. *Svobodná teologie v živlu volného trhu*. [online]. 2010 [cit. 2014-08-04].

³⁹ Srov. MÁŠA, P. Zachránce tonoucí lodě. In *Lidové noviny*, 2006, roč. 19, č. 24, s. 3.

⁴⁰ Tamtéž, s. 3.

Karel Skalický hodnotí tuto knihu jako „zesoučasňenou teodiceu“.⁴¹ Milena Marešová naopak vyzdvihuje témata tolerance, multikulturalismu a vzájemného porozumění s ohledem na společné duchovní kořeny Evropy vycházející jak z křesťanství, tak z judaismu i islámu.⁴² Tím, že se jedná o cyklus přednášek, může si v něm každý čtenář nalézt své téma, Marešová však zároveň upozorňuje na skutečnost, že ačkoliv je Halík čtenářsky populární, nemusí si tím nutně vysloužit i popularitu ze strany vlastní „domovské“ církve, kterou mnohdy neváhá kritizovat: *„Halíkův rozměr myslitele je nepochybně evropský. Většina jeho textů byla publikována v zahraničí a možná i ohlas odborné veřejnosti je silnější právě na půdě evropských univerzit a kulturních zařízení. Paradoxně vzhledem k čtenářskému zájmu o jeho knihy u mnohých kněžských spolubratří zřejmě lehce naplní biblické rčení, že doma není nikdo prorokem.“*⁴³

2.1.3 Dotkni se ran

Knihu pro její netradiční námět velmi oceňuje Jan Novotný, zmiňuje zejména ústřední příběh z evangelia sv. Jana o Tomášovi, který se pro přitakání své víře potřeboval přesvědčit, že Kristus má stále své rány utrpěné na kříži, přičemž tento příběh dal název celé knize a postupně se k němu Halík neustále v textu navrácí.⁴⁴ Novotný oceňuje Halíkův přístup oslovující i skeptiky a doporučuje pro lepší pochopení Halíkových myšlenek četbu také jeho dalších knih: *„Halík je plodný autor, ale rozhodně o něm nelze říci, že kdo přečetl jednu jeho knihu, zná už více méně všechny, naopak se zvolna propracovává do větší hloubky a nevyhýbá se problémům, které jsou s tím spojeny.“*⁴⁵ Zcela jiný názor zastává Petr Placák, který ve své reakci na knihu *Dotkni se ran* polemizuje především o stavu Tomáše Halíka v době, kdy knihu psal, naznačuje přitom, že se jedná o zcela „neprobuzenou teologii“ psanou zřejmě těsně „před usnutím“.⁴⁶ Halíkův text považuje za projev kýčovitosti a nekompetentnosti autora: *„Halík píše o dojemných setkáních s ranami tohoto světa, dojímavě líčí detaily a to, jak mu při nich naskakují obehnané citátky z klasiků (...), je jaksi převzdělán, tedy mudruje nad tou gymnaziální výbavou ve střetu s lidskou bolestí a u toho zůstane. (...)*

⁴¹ SKALICKÝ, K. Svobodná teologie v živlu volného trhu. [online]. 2010 [cit. 2014-08-04].

⁴² Srov. MAREŠOVÁ, M. M. Lehce surfující profesor. In *Host*, roč. 21, č. 2, s. 44-45.

⁴³ Tamtéž, s. 45.

⁴⁴ Srov. NOVOTNÝ, J. Tomáš z Janova evangelia. In *Listy : dvoměsíčník pro kulturu a dialog*, 2009, roč. 39, č. 1, s. 96.

⁴⁵ Tamtéž, s. 96.

⁴⁶ Srov. PLACÁK, P. Kdo má o Adventu nakoupeno. In *Babylon*, 2008, roč. 18, č. 4, s. 3.

*Zcestovalý profesor vypráví, co ho kdy napadlo, až člověka mrazí nad tím zvláštním cynismem intelektuála, který se přiznává, že se mu útržky z knížek vyplavují i při pohledu na hladovějící děti.*⁴⁷ Na Halíkovu obranu však musím dodat, že při četbě této knihy jsem rozhodně neměla pocit, že by autor kladl lidskou bolest a utrpení do myšlenkového rámce citovaných autorů přímo na místě samém, spíše se s největší pravděpodobností jednalo o následné promýšlení a zpracování Halíkových prožitků v kontextu příslušných literárních děl.

Další z autorů naopak kladně hodnotí Halíkovu všestrannost v aplikování poznatků, které vkládá do svých knih: *„Čtrnáct esejí vycházejících z evangelijního příběhu o nevěřícím Tomášovi přináší čistým stylem napsaná bystrá zamyšlení a cenné je, že se autor neupíná k minulosti, ale velmi živě vnímá i současnost, k níž má často kritický vztah. (...) Krom teologicko-filosofických meditací o mystických hloubkách víry tak v knize najedeme překvapivě živé, vyostřené a místy zároveň humorné komentáře událostí charakterizujících naši dobu.*⁴⁸ Lubor Falteisek se také zamýšlí nad otázkami nelhostejnosti člověka v současném světě, na něž se Halík pokouší ve své knize nacházet odpovědi.⁴⁹

Tereza Marečková rovněž neshledává na Halíkově filosofickém stylu opírajícího se o další reminiscence získaných od jiných autorů nic špatného, naopak oceňuje snahu autora o nalezení skutečné hloubky a vykročení z vlastního stínu.⁵⁰ *„Činí tak náročnějším a estetizovanějším jazykem, který ale nelze vinit z akademického chladu. (...) Jeho čtrnáct esejí s pečlivě vystavěnou strukturou metafor, které neohromují zaumností, ale spíš jednoduchou čistotou, dávají čtenáři možnost vyrovnat se s protikladností světa, z níž často bolí oči a zaléhají uši.*⁵¹ Autorka článku přitom identifikuje tzv. „čtvrtý svět“, jako svět těch nejchudších, které společnost i většina soudobých autorů přehlíží, „jako by jich nebylo“.⁵²

V souvislosti s knihou *Dotkni se ran* se objevují i názory, že se Halík „trochu okoukal“ a kniha vlastně jen rozvíjí autorovu „ohranou“ myšlenku, že *„nevěřící neexistují, stačí vysvětlit a říci to podstatné, setřít prach ze zašedlých obrazů a pak už se člověk s Bohem nemohou minout.*⁵³ Přesto autor článku oceňuje Halíkovu snahu

⁴⁷ PLACÁK, P. Kdo má o Adventu nakoupeno. In *Babylon*, 2008, roč. 18, č. 4, s. 3.

⁴⁸ FALTEISEK, L. Filosofující kněz Halík. In *Naše rodina*, 2008, č. 48, s. 19.

⁴⁹ Srov. FALTEISEK, L. Filosofující kněz Halík. In *Naše rodina*, 2008, č. 48, s. 19.

⁵⁰ Srov. MAREČKOVÁ, T. Čtvrtý svět. In *Nový prostor*, 2009, č. 334, s. 24.

⁵¹ Tamtéž, s. 24.

⁵² Srov. Tamtéž, s. 24.

⁵³ WEISS, T. Dotek věřícího Tomáše. In *Lidové noviny*, 2008, roč. 21, č. 286, s. 21.

o teologickou osvětu v této knize oproti předchozím dílům, a to i za cenu možného ohrožení prodejnosti knihy.⁵⁴

Karel Skalický vnímá knihu „Dotkni se ran“ jako „českou obdobu teologie osvobození“⁵⁵, a to především vzhledem k její „angažovanosti pro všechny trpící a vyděděné“.⁵⁶ V Halíkově knize lze tak ocenit především jeho nasazení pro věc, soucit s trpícími a snahu o upozornění na tíživé problémy současného světa.

2.1.4 Vzdáleným nablízku

Ačkoli by se na první pohled mohlo zdát, že je kniha pouhým kompendiem několika předchozích, užívá náměty z nich jen v omezené míře a přetavuje je do originálního niterného díla, všímá si hned v počátku své recenze Milena Marešová. Knihou *Vzdáleným nablízku* podle mínění autorky začíná Halíkova cesta na hlubinu, která má oslovit především „hledající“ a „nacházející“, kterým je určena.⁵⁷ „Tomáš Halík má svou knihou nakročeno k restituci práva hovořit o pojmech, jako je tajemství, oběť, láska bez nánosu sentimentalismu a mimo pocit, že jde o nějaký zasutý pietismus. Nemění jejich podstatu, jenom hledá živou cestu k jejich srozumitelnosti.“⁵⁸ David Bartoň naproti tomu kritizuje nejen Halíkův literární styl, ale i fakt, že tato kniha získala cenu za nejlepší teologickou knihu Evropy, což autor ve svém článku postupně rozvíjí a kritizuje, jelikož tuto skutečnost zřejmě nedokáže pochopit.⁵⁹ Bartoň také pochybuje o tom, že by Halík psal knihu se záměrem vést dialog s nevěřícími či hledajícími: „Často to zase vypadá jakoby Halík psal „pro“ nikoli jen „s ohledem na hledající“. Ale tito nutně narazí ve všech úvahách na jeden, myslím, nepřekonatelný problém. Totiž Halíkova deklarovaná vstřícnost k „lidem na okraji“ církve má v jádru silnou dávku sebevědomí myslitele, který se zdá až příliš dobře vědět, kdo je na okraji a kdo blíž středu. Píše jakoby byl v blízkosti toho středu a měl ostatní „centristy“ k shovívavosti s hledači z periferie.“⁶⁰

Bob Fliedr se snaží přijít na kloub tomu, koho Halík míní „těmi vzdálenými“ v názvu knihy: „O které „vzdálené“ z titulu jeho nové knihy (...) jde? O ateisty, s nimiž „v mnohém souhlasím, často téměř ve všem - kromě jejich víry, že neexistuje Bůh“,

⁵⁴ Srov. WEISS, T. Dotek věřícího Tomáše. In *Lidové noviny*, 2008, roč. 21, č. 286, s. 21.

⁵⁵ SKALICKÝ, K. Svobodná teologie v živlu volného trhu. [online]. 2010 [cit. 2014-08-04].

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Srov. MAREŠOVÁ, M. M. Halíkova cesta na hlubinu. In *Host*, 2008, roč. 24, č. 1, s. 53.

⁵⁸ Tamtéž, s. 53.

⁵⁹ Srov. BARTOŇ, D. Tradičně lepší než Bible. In *Babylon*, 2011, roč. 20, č. 7, s. 6.

⁶⁰ Tamtéž, s. 6.

*O Bohu jim ale vůbec nekáže, a už vůbec jim ho nevnucuje. (...) Autor se ptá, zda nenastal čas ukázat ateismus nikoli jako lež, ale jako nedopovězenou pravdu.*⁶¹ Důležitým faktorem v nalezení cesty k dialogu je přitom trpělivost: „*Trpělivost je jedním z klíčových slov knihy. Trpělivost s druhými (láska), trpělivost se sebou samým (naděje) i trpělivost s Bohem (víra).*“⁶² Halíkovy snahy o dialog s ateismem si všímá i Václav Meloun, který však na něho útočí vlastním zjištěním, že se Halík nezvládá vypořádat s ateismem lhostejnosti, a tak ho tedy jen odsuzuje nebo jej „převlékne za ateismus vášně“, který se mu prý více hodí k dalšímu promýšlení vlastní víry.⁶³ „*Pochybuji ale, že by taková taktika měla větší úspěch než zatracovaná snaha „získávat co nejvíc lidí do vlastního církevního či politického houfu“. Zvláště, když by konverze od vcelku konzistentního ateismu lhostejnosti znamenala „zařadit se do jásajícího davu a pod rozvinutou standardu těch, kteří si zachovávají odstup od logického a konzistentního myšlení.*“⁶⁴ Jak již napovídá název Melounova článku *Ateismus lhostejnosti nebo lhostejnost k ateismu?*, dostává se nakonec k závěru, že Halík ve skutečnosti o dialog se skutečným ateismem ani nestojí, a proto ho „degraduje“ na ateismus vášně či zraněnou víru, s níž si ví rady.⁶⁵ Myslím si však, že pokud by skutečně byl Halík k ateismu lhostejný, tak jak autor článku předpokládá, neměl by potřebu o něm ani psát, natož aby se pokoušel vyrovnávat s jeho kritikou. Eduard Krumpolc se vyslovuje o knize veskrze pozitivně právě v souvislosti s nabídkou zprostředkování víry také nekřesťanům, kniha podle něho „*nabízí nevšední pohled na vztah náboženství, víry a spirituality ke kultuře a současnému světu, který je přitom podáván srozumitelným a čtivým jazykem.*“⁶⁶

2.1.5 Stromu zbývá naděje

Ve své recenzi na tuto knihu Alena Schneinostová sice zlehka kritizuje Halíkovu potřebu zabývat se ve svých knihách sám sebou, ale zároveň oceňuje autorův nadosobní přístup a precizní vyjadřovací styl. Za inspirující autorka považuje především myšlenku, že neúspěchy a krize v životě lze využít k prohloubení křesťanské naděje, která zároveň

⁶¹ FLIEDR, B. Tomáš Halík ateistům nablízku. In *Lidové noviny*, 2007, roč. 20, č. 257, s.7.

⁶² Tamtéž, s. 7.

⁶³ Srov. MELOUN, V. Ateismus lhostejnosti nebo lhostejnost k ateismu? In *Distance*, 2007, roč. 10, č. 4, s. 43-48.

⁶⁴ Tamtéž, s. 43-48.

⁶⁵ Srov, Tamtéž, s. 43-48.

⁶⁶ KRUMPOLC, E. *Po stopách české fundamentální teologie v období 1800-2010*, s. 87.

představuje cestu ke skutečnému navázání dialogu s Bohem.⁶⁷ Podle mínění autorky „právě zde, v tomto aktivním a sebevědomém pojetí křesťanství, patrně leží také jeden z klíčů nepopíratelné přitažlivosti Halíkem prezentované podoby katolictví, a potažmo čtenářské úspěšnosti jeho knih.“⁶⁸

To, co předchozí autorka kritizuje, totiž, že Halík dává na začátku své knihy jakési „návody k použití“ své knihy, naopak Zdeněk Volf pokládá za vítané odlehčení. Oceňuje také Halíkovo propojení knihy Jób s mystikou Jana od Kříže či Matky Terezy a dalších autorů zakoušejících realitu „temné noci“ a oslabení naděje.⁶⁹ Kladně hodnotí i Halíkovo sejetí s realitou a neuchylování se k „příliš snadným“ řešením: „*Otec Halík ani v časech krize nekáže rychlé ráje, ale spíš poctivé „zaplacení do posledního halěře“.* Soucítí, že pokušení akcedie, té lsti "posledního démona" způsobujícího znechucení, či míra lidského neštěstí, jež se „může vpálit do duše, působit tam jako parazit“, jsou příliš reálné.“⁷⁰

Skutečnost, že kniha má podtitul „krize jako šance“, sama o sobě napovídá, co jí chce autor říci především - že každá krize je šancí pro objevení skutečné naděje. Karel Skalický také zcela logicky knihu považuje za „*pokus o teologii naděje tváří v tvář současné krizi.*“⁷¹

2.2 Reakce na vybrané periodické články Tomáše Halíka a další ohlasy v periodicích

Tomáš Halík zřejmě nezbuzuje vášnivé diskuse jen svými knihami, ale i svými články v periodicích, na něž existuje snad i více reakcí než na samotné knihy. Může to být zřejmě způsobeno i tím, že se jedná o kratší literární útvary čtené větším procentem populace nebo je možná na vině i fakt, že tím, že jsou tyto texty méně obsáhlé, jsou zřejmě psány v „hutnějším“ sdělovacím stylu, a tudíž mohou být více provokativní.

Jedním z Halíkových článků, na který vzniklo v krátké době hned několik reakcí, je text publikovaný v autorově „domovském prostředí“ - Lidových novinách, pod názvem *Zač křesťané vděčí ateistům*. Když Halík tento poměrně krátký článek (původně zamýšlený jako chystaná řeč na Mnichovské předávání Guardiniho ceny) psal, jistě ho nemohlo napadnout, jaký koloběh diskusí se spolu s ním rozvine. Mnoho

⁶⁷ Srov. SCHEINOSTOVÁ, A. Cesta křesťanství jako zápas o naději. In *Katolický týdeník*, 2010 roč. 21, č. 17, s. 8.

⁶⁸ Tamtéž, s. 8.

⁶⁹ Srov. VOLF, Z. Tomáš Halík : Stromu zbývá naděje. In *AKORD*, 2010, roč. 28, č. 9, 480-482.

⁷⁰ Tamtéž, s. 482.

⁷¹ SKALICKÝ, K. Svobodná teologie v živlu volného trhu. [online]. 2010 [cit. 2014-08-04].

myšlenek v tomto článku skutečně ani nevyzní příliš problematicky, dokud nejsou vytrženy z kontextu. V úvodní pasáži autor děkuje ateistům za „zničení“ obrazu Boha jako bůžka-modlu plnicího lidská přání na požádání a vyzdvihuje nutnost zřeknutí se takového nahlížení „boha“ i praktikujícími křesťany, pokud má být jejich víra skutečně ryzí.⁷² Hned poté však následuje část textu, která naprosto rozhorlila Tomáše Hříbka, který Halíkovi vyčítá, že na ateistech, k nimž se hrdě hlásí, požaduje, aby připustili Boha alespoň jako hypotézu či možnost stejně tak, jako i pro věřící křesťany je Bůh spíše možností, než faktem, který lze empiricky ověřit.⁷³ Hříbek přitom vyjadřuje obavy, že Halíkovy návrhy „*nejspíš neupevní kýžené spojenectví mezi teisty a umírněnými křesťany proti společnému nepříteli fundamentalismu.*“⁷⁴ Ve své kritice jde přitom ještě dál, když tvrdí, že „*Halíkovy vývody těžko mohou získat respekt racionálně uvažujících ateistů i teistů a návrh, že i teisté se mají spokojit s Bohem jako pouhou „možností“, stěží uspokojí požadavky většiny věřících.*“⁷⁵ Zatímco Halíkův článek pokračuje poklidným rozbořem způsobu přítomnosti Boha ve světě, přičemž některé z jeho možných projevů mohou být přístupné i ateistům,⁷⁶ Hříbkův článek dále graduje zprvu ostrým hodnocením Halíka: „*Pro ateisty i pro věřící se prof. Halík odhaluje jako stydlivý ateista. Jeho způsob zneužívání přirozeného jazyka může udělat dojem jen na hrstku intelektuálů, kteří se sice domnívají, že teologický jazyk je dosud vitálně důležitý, ale zároveň je jim trapné interpretovat ho nadále tak, jak byl původně míněn - tj. mimo jiné jako soubor tvrzení o světě.*“⁷⁷ Od kritiky Halíka pak přechází ke kritice katolické církve jako takové, přičemž ve zbytku svého článku pranýřuje všechny temné etapy církve a činy, kterých se dopustila na Židech a kacířích, následně nakonec dospěje k překvapivému závěru, že německý nacismus ve 20. století je vlastně jen pokračovatelem křesťanství a SS byla dokonce „křesťanskou organizací“, tato svá tvrzení přitom dokládá údajnou konfesní příslušností příslušníků SS k církvím různých křesťanských denominací.⁷⁸ Myslím si, že tento autor by si kromě historických faktů vztahujících se ke zločinům církve ve stylu „Kladiva na čarodějnice“ měl pravděpodobně důkladněji prostudovat také dějiny 20. století a nacistický kult novopohanství pěstovaný bez ohledu na původní „konfesní“ příslušnost jeho aktérů.

⁷² Srov. HALÍK, T. Zač křesťané vděčí ateistům. In *Lidové noviny*, 2010, roč. 22, č. 224, s. 24.

⁷³ Srov. HŘÍBEK, T. Zač mají být ateisté vděční? In *Lidové noviny*, 2010, roč. 22, č. 235, s. 27.

⁷⁴ Tamtéž, s. 27.

⁷⁵ Tamtéž, s. 27.

⁷⁶ Srov. HALÍK, T. Zač křesťané vděčí ateistům. In *Lidové noviny*, 2010, roč. 22, č. 224, s. 24.

⁷⁷ HŘÍBEK, T. Zač mají být ateisté vděční? In *Lidové noviny*, 2010, roč. 22, č. 235, s. 27.

⁷⁸ Srov. Tamtéž, s. 27.

Skoro překvapivější než ostrá kritika Hříbkova je pak další dění, jenž nastalo po zveřejnění jeho článku. Halík totiž zřejmě nemá jen své kritiky, ale i své zastánce. V případě článku T. Hříbka se vzápětí objevili hned dva. Jeden z nich doporučuje kritickému Hříbkovi navštívit některé z kázání T. Halíka u Nesvětějšího Salvátora a lepší studium jeho knih, z nichž by nemohl vyvozovat takové závěry jako vytržením několika vět z kontextu jednoho článku,⁷⁹ další dokonce Hříbkovi děkuje za fakt, že nutí ostatní zamýšlet se nad osobností T. Halíka a nad tím, jak přínosný je pro další promýšlení víry, ačkoliv se po prvním přečtení Hříbkova článku prý zděsil nad tím, že knihy tak „nebezpečného“ skrytého ateisty jako je Halík, vůbec kdy četl.⁸⁰

Proti Hříbkově kritice se však nakonec ohrazuje i sám Halík, který odsuzuje jak náboženský, tak ateistický fundamentalismus a ohrazuje se proti nařknutí z ateismu v pouhé závislosti na tom, že nepočítá Boha do tohoto světa jako jednu ze stvořených součástí, což by přitom ani neodpovídalo pojetí křesťanské teologie.⁸¹ Ve svém článku však ve srovnávání radikálního ateismu s radikálním křesťanským fundamentalismem zmiňuje ve vztahu k fundamentalismu svého dlouholetého rivala Michala Semína, který následně reaguje vlastním rozhořčeným článkem. Halíka s Hříbkem přitom hází do stejného „pytle“, oběma vyčítá zejména vědeckou nekorektnost, Halíka k tomu ještě obviňuje z nedůslednosti obhajoby vlastních argumentů a přílišného modernismu.⁸²

Ještě před výměnou názorů mezi tradičními oponenty Halíkem a Semínem se však v tomto dramatickém sledu reakcí a „reakcí na reakce“ k Hříbkovu článku vyjadřuje další autor, který zpochybňuje především Hříbkovy prazvláštní historické vývody a jejich obtížně prokazatelný původ, nepodložený žádným hodnověrným zdrojem.⁸³ Oceňuje naopak snahy Halíka, které v případě Hříbka s největší pravděpodobností zašly ladem: „*Tomáš Halík nabídl jinou perspektivu, jak se lze dívat na vztah mezi ateisty a křesťany (...) Tomáš Hříbek proti tomu jen replikuje staré vzorce druhdy socialistické ateistické výchovy.*“⁸⁴ K této reakci spolu s reakcí Halíkovou se na závěr celé diskuse vyjadřuje sám Hříbek, který oba autory pokládá za pomýlené, názorově nevýrazné a „mlžící“ o skutečném stavu věcí, za nějž zřejmě pokládá snahu o „protlačení“ morálních postojů církve do politiky.⁸⁵ Pokud však morálně-politické

⁷⁹ Srov. HOŘEJŠÍ, V. Tomáš Halík ateistou? In *Lidové noviny*, 2010, roč. 22, č. 241, s. 27.

⁸⁰ Srov. POKORNÝ, P. S. Díky za Tomáše Halíka. In *Lidové noviny*, roč. 22, č. 239, s. 13.

⁸¹ Srov. HALÍK, T. Předpoklad dialogu - ochota porozumět. In *Lidové noviny*, roč. 22, č. 241, s. 12.

⁸² Srov. SEMÍN, M. Uzamčená Halíkova "laboratoř". In *Lidové noviny*, roč. 22, č. 242, s. 13.

⁸³ Srov. TRÁVNÍČEK, J. Lekce "filosofického" hochštaplerství. In *Lidové noviny*, roč. 22, č. 241, s. 27.

⁸⁴ Tamtéž, s. 27.

⁸⁵ Srov. HRÍBEK, T. Nezajímá mě teologie, ale politika. In *Lidové noviny*, roč. 22, č. 258, s. 28.

názory křesťanů představují podle Hříbka nejzávažnější problém, můžeme myslím, tuto kdysi žhavou debatu s klidným svědomím opustit, protože naší politice by sice jistě trochu více morálnosti neškodilo, určitě se však při jejím „pěstění“ političtí představitelé nebudou řídit názory katolické církve.

Další zajímavou situací byla aféra vztahující se nejprve k údajné účasti Tomáše Halíka na mezinárodním „spiknutí“, která však nakonec vyvrcholila vzájemným osočováním z nevědeckosti mezi Halíkem a Solisem, jehož vyústěním bylo přezkoumávání vědeckosti Halíkových knih vládní Radou pro výzkum, vývoj a inovace.

Celou kauzu odstartoval článek Daniela Solise, který ve svých konspiračních úvahách přichází s domněnkou, že intelektuálové Pehe a Halík musí být nutně zapojeni v nějaké tajné organizaci snažící se změnit řád světa, s největší pravděpodobností je podle něho Halík svobodným zednářem, ne-li něčím ještě daleko horším. Za pravděpodobného člena lóže přitom Solis považuje například také Karla Schwarzenberga, neboť svou příslušností k aristokracii „musí“ mít členství dědičné. Při četbě tohoto článku pranýřujícího hned několik známých osobností má člověk pocit, že se svět skládá ze samých intrik, spiknutí a „tajných“ plánů (i organizace člověk v tísní je označena za jakousi pobočku zahraniční zpravodajské rozvětky)⁸⁶, obávám se však spíše o zdraví samotného Solise, jelikož některé jeho úvahy by mohly být pokládány za projev psychického onemocnění.

Halík na Solisův článek reagoval poněkud neortodoxně, místo snahy o dialog či reagování jiným článkem se obrátil na vedení vysoké školy s žádostí o přezkoumání Solisových extremistických názorů, které označil za „chorobné paranoidní výroky“, vůči čemuž se Solis v dalším článku Parlamentních listů ohrazuje s poukazem na to, že Halík opět využívá svých „zákulisních vlivů“, aby poškodil jeho „dobré jméno“ na jeho domovské vysoké škole.⁸⁷ Kromě toho však ani Solis nelenil a obrátil se dopisem na tehdejšího předsedu vlády Jiřího Rusnoka s žádostí o přezkoumání vědecké úrovně Halíkových knih, přičemž se odkazuje na článek Jiřího Stodoly *Halíkovy Vánoční knížky a RIV*, který prakticky cituje v původním znění, pranýřuje především nedostatečné odkazování v textu Halíkových knih a nesplňují parametry vědeckých prací dle *Metodiky hodnocení výsledků výzkumných organizací a hodnocení výsledků výzkumných programů*. Na základě této kritiky komise Rady pro výzkum, vývoj

⁸⁶ Srov. SOLIS, D. Český expert se rozpovídal o tajných službách knížete a Bakaly. *Parlamentní listy* [online]. 2013 [cit. 2015-03-04].

⁸⁷ Srov. Halík žaloval na vědce, který o něm s námi mluvil. Jenže trochu to popletl. (Autor neuveden.) *Parlamentní listy* [online]. 2013 [cit. 2015-03-04].

a inovace rozhodla, že odborné knihy Tomáše Halíka nejsou vědecké a budou proto vyřazeny z Rejstříku informací o výsledcích.⁸⁸ K problematice odkazů na použité zdroje považují za nutné dodat, že Halík v pozdějších publikacích tento nedostatek koriguje a prostřednictvím poznámek umístěných v závěru knihy (např. *Dotkni se ran*, 2008) a později metodou průběžných poznámek (např. *Stromu zbývá naděje*, 2009) odkazuje na citovaná díla. Zároveň ve své knize *Co je bez chvění, není pevné* vysvětluje neuvedení poznámkového aparátu snahou nerušit čtenáře v pojetí celku knihy, jíž sám autor nevnímá jako „vědecký text“.⁸⁹ Podle J. Schneidera je také otázkou, do jaké míry Halík vůbec mohl vědět o tom, že jsou jeho knihy jako vědecká díla prezentovány fakultou, která je do databáze přihlásila. Z tohoto pohledu jde tedy spíše o problém vysoké školy než Halíka samého.⁹⁰ Na základě prokázání „nevědeckosti“ Halíkových děl ho dokonce Jiří Stodola vyzval k odchodu z Univerzity Karlovy z důvodu nevyhovující publikační činnosti pro post profesora.⁹¹ Tyto úvahy se však nakonec ukázaly naprosto zbytečnými, neboť Halíkovy knihy z evidence RIV nakonec vyřazeny nebyly: „*Čtrnáct publikací filozofa a kněze Tomáše Halíka nebude vyškrtáno z databáze vědeckých prací v Česku. Komise však ve skutečnosti vyřazení Halíkových prací nedoporučila. Hlavní slovo má navíc v těchto věcech sama rada, která se tím dosud nezabývala. Jisté je jedno: iniciátorem celého tahu byl akademik Daniel Solis, který se netají tím, že se chtěl svému kolegovi pomstít.*“⁹²

Další zajímavou tiskovou kauzou rozpoutanou kolem Halíka, byly reakce na možné spojení Halíka KSČ a celkově „pátrání“ v Halíkově minulosti. V červnu 2013 se objevily články o tom, že Halík údajně mohl spolupracovat s StB, což měl naznačit předpřevratový komentátor Rudého práva Jaroslav Kojzar odvolávající se přitom na vlastní blízké zdroje v této organizaci: „*Svědectví o jeho pozitivním přístupu k tehdejší moci je to, že po krátkém působení ve zmíněném Chemopetrolu si ho vyhlédli v Institutu pro výchovu vedoucích pracovníků Ministerstva průmyslu (...) Tady jako aktivní člen odborů, dokonce jako zástupce úsekového důvěrníka (...), vstoupil do Brigády socialistické práce a stal se dokonce zástupcem jejího vedoucího.*“⁹³ Z výše uvedeného

⁸⁸ Srov. SCHNEIDER, J. Odborné knihy Tomáše Halíka nejsou vědecké, rozhodla komise. *Česká pozice* [online]. 2013 [cit. 2014-08-04].

⁸⁹ Srov. Halík, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 377.

⁹⁰ Srov. Tamtéž.

⁹¹ Srov. STODOLA, J.J. Tomáš Halík by měl odejít z Univerzity Karlovy. *Duše a hvězdy* [online]. 2013 [cit. 2015-03-04].

⁹² KOLMAŠ, M. *ČTK* [online]. 2013 [cit. 2014-12-30].

⁹³ PETŘÍK, L. Tomáš Halík mohl spolupracovat s StB, naznačil Kojzar z Rudého práva. *Parlamentní listy* [online]. 2013 [cit. 2015-03-04].

a dalších informací, jako je například to, že Halík nepodepsal Chartu 77 a absolvoval zkrácené stranické studium (VUML) a další kurzy v NDR, vyvozuje Kojzar možnost, že spolupracoval i s StB, ačkoliv dle oficiálních zpráv v r. 1982 nabídku spolupráce odmítl. Poukazuje přitom i na to, že Halíkův spolupracovník František Holeček před svým kněžským svěcením členem StB prokazatelně do r. 1988 byl.⁹⁴

Otázkou však zůstává, do jaké míry mohou být relevantní právě výpovědi člověka zkompromitovaného spoluprací s minulým režimem. Podle mého laického názoru mnoho lidí zapojených v disentu Chartu 77 nepodepsalo z čistě praktických důvodů, aby nebyli příliš sledováni a neohrozili tím činnost celé organizace, což může být právě případ i samotného Halíka. Účast na kurzech v NDR může být opět vysvětlitelná snahou autora vycestovat i za jinými účely a fakt, že některý jeho spolupracovník byl členem StB také nic nedokazuje, zvláště když písemné důkazy chybí. Kojzarovo tvrzení, že byl Halíkův spis záměrně skartován už v prosinci 1989⁹⁵, aby se na veřejnost nedostaly „závadné“ informace, už působí jako čirá spekulace. Sám Halík se však proti článku ohrazuje poněkud neobratně, odkazující se na blogy P. Bostlové, označující Bartoše a Kojzara za zednáře, přičemž reagoval na e-mail jednoho z čtenářů vyzývajícího ho k reakci a kopii zaslal i A. B. Bartošovi, který ho podobným způsobem jako Kojzar napadal již dříve a také ho ve své odpovědi zmiňuje. Bartoš poté promptně poskytl tento text ke zveřejnění Parlamentním listům, kde ho nikterak jinak identifikovatelná „redakce“ stejně pohotově publikovala.⁹⁶

V rozmezí několika měsíců je také v dalším článku Adama B. Bartoše rozebírána Halíkova minulost: „*Díváme-li se na ovoce, které Halík přináší, zkoumáme-li jeho výroky a činy, jeho angažmá, to, na čí stranu se přidává, za koho bojuje a proti komu naopak fanaticky vystupuje, nemusíme však nakonec ani po důkazech jeho zednářství pátrat. (...) Halík rezolutně popírá, že by zednář byl, protože to přece není slučitelné s církevní dogmatikou a kdyby to tak bylo, byl by z církve vyloučen. Ale odkdy Halík zajímá církevní dogma?*“⁹⁷ Text pokračuje zlehčováním petičních akcí a občanských iniciativ, jichž se Halík zúčastnil a zmínkou o tom, jak Halík a Pehe údajně spolupracují se současnou CIA, stejně jako předtím s StB. Halíkovy pobyty

---

⁹⁴ Srov. PETŘÍK, L. Tomáš Halík mohl spolupracovat s StB, naznačil Kojzar z Rudého práva. *Parlamentní listy* [online]. 2013 [cit. 2015-03-04].

⁹⁵ Srov. Tamtéž.

⁹⁶ Srov. Halík konečně promluvil: „Antisemnitou Bartošem se jako Čapek uštvať nenechám. Navíc je podle Bostlové zednář, proto mu neodpovídám. (Autor neuveden) *Parlamentní listy* [online]. 2013 [cit. 2015-03-04].

⁹⁷ BARTOŠ A. B. Tomáš Halík jak ho asi neznáte. *První zprávy.cz* [online]. 2013 [cit. 2015-03-04].

v poustevně v Porýní pokládá Bartoš za prostor pro předávání instrukcí z Německa pro praxi zednářské lóže či hnutí New Age.⁹⁸ Tyto Bartošovy domněnky by se zdály úsměvné, kdyby se v jeho případě nejednalo o osobnost s politickými ambicemi. Již jeho strana NE Bruselu působí značně xenofobním dojmem, což je dále podporováno ještě Bartošovými články napadajícími především židovskou komunitu a demokratické hodnoty obecně. Obávám se, že pokud se v naší zemi pokouší někdo o „založení nového řádu“, nebude to ani tak okruh intelektuálů kolem Halíka, ale spíše okruh ultrapravicových konzervativistů kolem Bartoše s nacionalistickým heslem „Čechy Čechům“.

Jak se zdá, tak Halíkova minulost nedá spát ani jeho dlouholetému rivalovi Solisovi. Když tento neuspěl s atakem na vědeckost Halíkových knih, uchýlil se k opakování již povětšinou Bartošem předestřených smyšlenek o Halíkově „závratné kariéře“ během normalizace, pokračuje pranýřováním jeho údajných snah o „nebezpečné“ čerpání financí z EU a vše završuje tím, že prý je Halík členem nějaké velmi temné organizace.⁹⁹ Prostě, jak se říká, kdo chce psa bít, hůl si vždycky najde. Zdá se jako naprosto evidentní, že jakákoliv všední a běžná aktivita může mít různá vysvětlení a při zaostření z jistého pochybného úhlu pohledu se může proměnit v naprosto jinou realitu jako odraz v petřínském zrcadle, stejně tak i Halík nahlížen očima „dravců“ extremismu či supů kroužících nad mrtvolou demokracie může být vnímán jako prvek usilující o rozklad státu a jeho zaprodání „jiným“ mocnostem, ať už to „jiné“ znamená cokoliv.

---

⁹⁸ Srov. BARTOŠ A. B. Tomáš Halík jak ho asi neznáte. *První zprávy.cz* [online]. 2013 [cit. 2015-03-04].

⁹⁹ Srov. SOLIS, D. Solis: Tomáš Halík - tajný agent univerzalistů. *Parlamentní listy* [online]. 2014 [cit. 2015-03-04].

3. HLAVNÍ TEOLOGICKÉ ASPEKTY VYBRANÝCH KNIH TOMÁŠE HALÍKA

V této kapitole se zaměřím na rozbor teologických témat objevujících se v knihách Tomáše Halíka nejhojněji. V knize *Co je bez chvění, není pevné* autor hovoří o třech oblastech pochybností, z nichž vychází i vybrané teologické aspekty pojednávané v této kapitole. Prvním z těchto opakujících se témat v autorových knihách je teodicea, k němuž jako jedné z oblastní pochybností autor uvádí: „*Pochybuji o možnosti jakkoliv racionálně pochopit a „odvysvětlit“ napětí mezi představou dobrého Boha a realitou zla a utrpení ve světě.*“¹⁰⁰ Dalším častým tématem autorových knih je ekumenismus, s nímž je jeho tvorba spojována nejčastěji, k tomuto tématu se přibližuje vyjádření druhé Halíkovy pochybnosti: „*Uvědomuji si ohromnou propast mezi nepochopitelností Boží a všemi lidskými prostředky vyjádřit toto tajemství v určité náboženské řeči.*“¹⁰¹ Dalším významným rysem Halíkovy teologie je jistý kerygmatický ráz, projevující se snahou zprostředkovat skrze autorovy osobní prožitky a myšlenkový svět cosi, co nelze úplně ztotožňovat s předáváním pravd víry, ale spíše s jakýmsi křesťanským pojetím světa zprostředkovaným vlastní vírou autora. Autor zmiňuje třetí pochybnost, z níž lze tento kerygmatický ráz myšlení vypožorovat: „*Uvědomuji si neshodnost jasně rozlišit v mnoha konkrétních případech lidskou a Boží vůli, oprostít se od lidských zaujatostí a předsudků a říci: právě tak to chce Bůh.*“¹⁰²

Vzhledem k obsáhlosti Halíkova díla jsem pro účely této práce zvolila jen některé z autorových knih, a to především z hlediska obsahového zastoupení výše uvedených témat. Jedná se o tato díla: *Co je bez chvění, není pevné : labyrintem světa s vírou a pochybností* (2002¹⁰³), *Vzýván i nevzýván : Evropské přednášky k filozofii a sociologii dějin křesťanství* (2004), *Vzdáleným nablízku : Vášeň a trpělivost v setkání víry s nevírou* (2007¹⁰⁴), *Dotkni se ran : Spiritualita nelhostejnosti* (2008)¹⁰⁵, *Stromu zbývá naděje : Krize jako šance* (2009¹⁰⁶). Kompletní seznam autorovy bibliografie (včetně zde nepoužitých knih) uvádím v příloze č. 2.

---

¹⁰⁰ HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 46.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 46.

¹⁰² Tamtéž, s. 46.

¹⁰³ V práci je použito druhé vydání z r. 2012.

¹⁰⁴ V práci je použito vydání z r. 2011.

¹⁰⁵ V práci je použito vydání z r. 2012.

¹⁰⁶ V práci je použito vydání z r. 2014.

3.1 Ekumenismus

Vztah k jiným křesťanským denominacím i jiným světovým náboženstvím je tématem od Halíka téměř neoddělitelným, jedná se o frekventované téma nejen jeho knih, ale i různých mediálních vystoupení a přednášek. Pro autora je přitom typický příklon k nemanipulativnímu způsobu vedení dialogu se zastánci jiných náboženských přesvědčení.

V autorově pojetí nesmí být ekumenismus zaměňován za snahu a navrácení jiných křesťanských konfesí zpět do sjednocené církve, či obrácení příslušníků jiných náboženství na křesťanskou víru, ale být spíše snahou o pochopení jinakosti druhého, překládání vlastních pravd víry do jazyka jinak věřícího a hledání společných znaků při zachování rozdílnosti, pokusit se nahradit dřívější unionismus skutečným ekumenismem, autor tento způsob nazývá „smířenou růzností“.¹⁰⁷ Halík staví porozumění mezi různými náboženstvími a kulturami na nutnosti vzájemného osobního setkávání, bez něhož není skutečný dialog možný. Nelze proto stavět úsudek o jiných náboženstvích jen na srovnávací studii pramenů, ale především na konkrétní zkušenosti s konkrétními věřícími, přičemž upozorňuje také na skutečnost, že většina náboženství má rozdílnou verzi „pro vzdělance“ a verzi lidovou, které se mohou významně lišit natolik, že je vzájemná blízkost názorů nezdědka větší mezi „vzdělanci“ z různých typů náboženství než mezi „vzdělanci“ a „prostými věřícími“ z lidového pojetí jednoho náboženství.¹⁰⁸ Z autorových vyjádření často vyplývá zřejmá nechuť k projevům náboženství příliš „zlidovělého“ typu vyskytujících se na různých venkovských slavnostech, poutích či pouličních manifestacích, patrné je u něho naopak velké porozumění k názorům představitelů náboženství, která mohou být křesťanství obecně velmi vzdálená, ale v „jazyce vzdělanců“ si mohou být tito „pokrokovější“ věřící často s Halíkem bližší než příliš tradiční až rigidní katolíci.

Autor zmiňuje význam vyzdvižení problematiky ekumenismu 2. vatikánským koncilem, na příkladu evangelijního podobenství o „jiných ovcích“ a jednom společném „ovčinci“ s jedním „pastýřem“ demonstruje posun od dřívější snahy považovat za ten „správný“ ovčinec pouze katolickou církev, zatímco koncil tuto interpretaci pozměnil odkazem na eschatologickou vizi budoucí církve na konci času, v níž mohou být přítomny i „ovečky“ jiných náboženských směrů.¹⁰⁹ V souvislosti s ekumenickým zaměřením koncilních výpovědí autor vyzdvihuje pojem „katolicity“ jakožto

¹⁰⁷ Srov. HALÍK, T. *Vzýván i nevzýván*, s. 316n.

¹⁰⁸ Srov. HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 78n.

¹⁰⁹ Srov. HALÍK, T. *Vzýván i nevzýván*, s. 217n.

všeobecnosti církve se zřetelem a pochopením pro jinakost ostatních vyznání a uznáním pravdivosti také jiných než katolických proudů, pojem katolicity pak staví do ostrého protikladu k historickému, do sebe uzavřenému „katolicismu“, zároveň však nabádá k opatrnosti, aby se ekumenismus nestal příliš laciným sebevyprázdněním (vlastních tradic a identity.)¹¹⁰ Tento přístup plně koresponduje s Halíkovým vlastním přesvědčením: „*Nikdy jsem ekumenismus nevnímal jako cestu k uniformní jednotě, která by vyžadovala zapření, potlačení, zmarnění tolika charismatických rozdílů obou tradic, nýbrž jako bratrské setkání v radosti a respektu tváří v tvář inspirující a obohacující různosti darů.*“¹¹¹ Boha lze tedy hledat různými cestami a rozdílnost smýšlení jednotlivých náboženství nemusí spočívat v odlišnosti cíle, ale může jít jen o odlišný úhel pohledu, jiné místo, odkud se druhé náboženství na stejnou skutečnost dívá.¹¹²

Ekumenismus jako hlavní myšlenkový proud stojí i v popředí Halíkovy osobní víry: „*věřím v jednoho Boha, otce všech lidí, na něhož nikdo z lidí ani náboženských institucí a jejich profesionálů nemá monopol; důvěřuji, že On je konečným ústím i nejklikatějších řek, že k němu nakonec míří (přes všechny hranice různých náboženských systémů a kultur) cesty všech, kdo poctivě hledají a ctí poslední tajemství života, vedeni světlem svých tradic, své touhy po pravdě, svého svědomí a svého poznání.*“¹¹³ Volba vlastní víry je v Halíkově pojetí jedním z aspektů svobody darované Bohem, z tohoto titulu ji proto nelze nikomu upírat s domněním vlastní neomylnosti a nároku na pravdu, neboť souzením pravdivosti aktu víry druhého se sám člověk staví do pozice Boha. Navíc nikdo nemá záruku objektivnosti pravdivosti své víry, každý se vystavuje riziku omylu, ačkoliv se snaží odpovídat na Boží volání tak, jak mu právě porozuměl. Ačkoliv autor zmiňuje nutnost zdrženlivosti úsudku při hodnocení správnosti víry druhého, upozorňuje zároveň na možnost přílišné nadvlády povrchního relativismu, který se může stát lhostejností k bližnímu a k jeho pravdě, neboť pravda je deklasována na relativní konstantu, což snižuje její univerzální platnost bez ohledu na různost cest, kterými k ní lze dospět.¹¹⁴ V této souvislosti Halík varuje před možností stírání rozdílů mezi „vlastním“ a „cizím“, mezi tím, co ještě ke křesťanskému pohledu na svět přináleží a co je již převzaté z jiných náboženských směrů: „*čím více toho víme o dějinách a kultuře mimoevropských civilizací a ostatních náboženství, čím hlouběji*

¹¹⁰ Srov. HALÍK, T. *Vzýván i nevyzván*, s. 223n.

¹¹¹ HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku*, s. 109.

¹¹² Srov. HALÍK, T. *Dotkni se ran*, s. 14n.

¹¹³ Tamtéž, s. 15.

¹¹⁴ Srov. HALÍK, T. *Stromu zbývá naděje*, s. 222n.

nám metody hermeneutiky umožňují jim porozumět a čím radikálněji se vzdáváme narcistického eurocentrismu ve prospěch multikulturního perspektivismu, tím těžší je pro nás „rozlišování křesťanského“ a tím lehkomyšlnější a naivnější nám připadá označit cokoliv za „ryze křesťanské“.“¹¹⁵

Halík zároveň hovoří o nebezpečí dělení světových náboženství na tzv. „-ismy“, hledání jejich údajného společného prazákladu a přehnanosti snah o nalézání podobností i tam, kde prokazatelně nejsou. Skepticky se také vyjadřuje i k různým snahám o nalezení společného jádra všech náboženství, kriticky vnímá například i teorii o světovém étosu H. Künga. Přílišná pluralita a snaha o ničím neomezený relativismus podle něho plodí nebezpečí lhostejnosti k názorům druhých.¹¹⁶ *„Pokud dnes hovoříme se samozřejmostí o různých náboženstvích ve stylu darwinovského rozlišení živočišných druhů nebo tvrdíme v duchu „laciné tolerance“, že přece všechna náboženství jsou v jádře stejná, v obou případech většinou nekriticky přebíráme povrchní osvícenská kritéria.“*¹¹⁷ Autor tím znovu připomíná nebezpečí snahy o porovnávání různých náboženství, která mohou být často ze své podstaty neporovnatelná, ačkoliv se u nich mohou vyskytovat některé podobnosti, stejně tak odmítá i paušalizaci toho, že všechna náboženství mají stejnou hodnotu, neboť o tom může v posledku rozhodnout pouze Bůh, lidé k tomu nemají dostatek informací. Zároveň zmiňuje nutnost uznat oprávněnost víry druhého člověka a oprávněnost jeho jiného názoru ve vzájemném dialogu.¹¹⁸ *„Nemohu nazývat čestným dialogem setkání, při němž bych už předem zcela vylučoval možnost, že se mýlím já a ten druhý má pravdu, případně že pravdu máme oba či oba se mýlíme. (...) Dialog není dialogem tam, kde přesvědčení druhého považují za sbírku nesmyslů a nejsem vůbec ochoten a připraven zaslechnout skrze něho hlas pravdy.“*¹¹⁹ Distancuje se přitom od veškerých snah o přesvědčování věřících jiných náboženství o bezvýhradné správnosti své víry a o jejich „pokřesťanštění“ či manipulování k upuštění od vlastních tradic a pravd víry: *„Dialog je něco zcela jiného než misie, Cílem dialogu je lépe porozumět i své vlastní víře (protože bez poctivé konfrontace s jiným a odlišným nikdy nemohu poznat své vlastní), případně mapovat prostor společného soužití a zjistit oblasti možné spolupráce.“*¹²⁰ Halík se však zároveň obává toho, že v praktické oblasti nemá mezináboženský dialog v současné realitě

¹¹⁵ Srov. HALÍK, T. *Vzývání i nevzývání*, s. 172.

¹¹⁶ Srov. HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 141n.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 141.

¹¹⁸ Srov. Tamtéž, 82n.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 83.

¹²⁰ Tamtéž, s. 86.

mnoho výsledků této vzájemné spolupráce. Vzhledem k současnému nepřátelství mezi národy i světovému terorismu by přitom mohla mít vhodně cílená spolupráce své významné plody: „*Snad tváří v tvář agresivním formám islamismu, pokusu politicky instrumentalizovat náboženství, vyvstane na Západě nejenom „proti-reakce“ v podobě agresivního radikálního sekularismu či posílení křesťanského fundamentalismu, nýbrž také nová vážnost, nová zralost – nový typ dialogu „víry a nevíry“ (...) ve světě za tradičními hranicemi „náboženství“.*“¹²¹

Autor ve své knize *Co je bez chvění, není pevné*, naznačuje proces vývoje přístupu k jiným náboženstvím ze strany katolické církve, od původního strachu z neznámého a demonizace cizích náboženství, přes snahy o nalezení prvků křesťanství v jiných náboženstvích (v tomto smyslu odkazuje na Rahnerovu teorii o „anonymních křesťanech“ a Boublíkova vyjádření o „anonymních katechumenech“) až po dnešní otevřenost ke stavu, který Halík označuje jako „pluralitu cest spásy“.¹²² Tuto pluralitu názorů má zajistit snaha o hledání a nalézání „zrněk pravdy“ i v mimokřesťanských náboženstvích: „*nejen v životě jednotlivých „odloučených křesťanů“, nýbrž i v „odloučených církvích“ a skrze ně rovněž působí Boží milost a ospravedlnění, že i v nich mohou katolíci nalézt inspirující příklady svatosti a mučednictví a další křesťanské hodnoty, kterými ne vždy sama katolická církev v plnosti disponuje.*“¹²³

Halík vyzdvihuje naprosto zásadní obrat 2. vat. koncilu k tzv. širšímu ekumenismu spočívajícímu ve snaze o porozumění také s ostatními, mimokřesťanskými náboženstvími, zároveň upozorňuje na nutnost dialogu církve s nevěřícími, na okraji církve i za jejími hranicemi i se sekularismem moderní doby.¹²⁴ Za součást tohoto dialogu se sekulární kulturou považuje i dialog s nevěřícími a s ateismem. Ateismus přitom vnímá jako „víru svého druhu“ a rozlišuje ho na základě různých kritérií na několik druhů:

- 1) „zapomenutí na Boha“, který je nahrazen jinými modlami,
- 2) „pyšný ateismus“, způsobený lidským egocentriem a snahou nahradit sám sebou roli Boha,
- 3) „osvobozující ateismus“, který vychází ze zavádějící tyranské představy Boha, od níž je potřeba se osvobodit,

¹²¹ HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku*, s. 88.

¹²² Srov. HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 131n.

¹²³ HALÍK, T. *Vzýván i ne vzýván*, s. 318.

¹²⁴ Srov. Tamtéž, s. 319n.

- 4) „zarmoucený, bolestný ateismus“, vycházející z hořkosti nad prožitou bolestí a zkušenosti zla ve světě.¹²⁵

Jiné rozlišení autor nabízí v knize *Dotkni se ran*: tzv. nominální ateisté mají v jeho pojetí často otevřenější přístup k Bohu, než věřící křesťané, především tím, že vnímají existenci něčeho přesahujícího, pouze to nenazývají Bohem; existenciální ateisté jsou pak jedinci zahledění pouze do sebe, kteří nemají úctu k hodnotám, přírodě ani člověku.¹²⁶ Současně se však vyjadřuje i k tomu, že skutečně přesvědčených ateistů ve skutečnosti ubývá a lze dokonce v současné době spolu s krizí náboženství hovořit i o krizi ateismu: „*nejen klasická (církevně orientovaná) religiozita, nýbrž i klasický ("fundamentalistický") ateismus jsou na radikálním ústupu. Kolem nás roste spíše jakási "šedá zóna" mezi těmito dřívějšími protiklady, které zahrnuje jak náboženské novotvary, tak náboženskou lhostejnost.*“¹²⁷ Halík se k pojetí ČR jako jedné z nejateističtějších zemí vyjadřuje tak, že se pouze česká zbožnost nedá měřit podle zvyklostí jiných zemí, českou zbožnost nazývá „plachou zbožností“, zachovávající si určitý odstup od oficiálně prezentovaných, institucionalizovaných církevních forem.¹²⁸ „*Ale je možné měřit víru jen počtem těch, kteří se hlásí k církvím, navštěvují bohoslužby a při výzkumech veřejného mínění odpovídají kladně na otázku, zda se považují za věřící, - a ostatní automaticky považovat za ateisty?*“¹²⁹

Závěrem lze ještě dodat, že si autor ekumenického hnutí cení především jako možnosti pro další koexistování různých náboženských přesvědčení, přičemž „*může být inspirací pro budoucí soužití odlišných etnických, kulturních a světonázorových skupin, pro prosazování principu kompatibility jakožto alternativy konfliktu či „laciné tolerance*“.¹³⁰ Ekumenismus přitom může být i jistým druhem obrany proti nesnášenlivosti a ochranou plurality názorů, přičemž dle názoru autora konečný úspěch ekumenického dialogu v posledku „zaštiťuje“ Bůh: „*Boha potřebujeme také k tomu, abychom zkrotili své pokušení soudit víru druhého, které plodí nesnášenlivost a může vést i k nábožensky ospravedlňované skupinové nenávisti a násilí. Náboženská intolerance je často projevem skupinového narcismu.*“¹³¹ Autor přitom není jen kritikem

¹²⁵ Srov. HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku*, s. 64n.

¹²⁶ Srov. HALÍK, T. *Dotkni se ran*, s. 215n.

¹²⁷ HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 370.

¹²⁸ Srov. HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku*, s. 88n.

¹²⁹ Tamtéž, s. 88.

¹³⁰ HALÍK, T. *Vzýván i nevzýván*, s. 308.

¹³¹ HALÍK, T. *Stromu zbývá naděje*, s. 222.

okolního světa, ale po způsobu starozákonních proroků zvěstuje nutnost nápravy i ve vlastních církevních řadách: „*Jestliže se (katolická) církev (...) tiše zřekla perverzní věty „mimo církev není spásy“ a vyznává i ústy koncilu a papeže, že upřímně věřící jiných náboženství mohou být spaseni, pak je třeba z toho vyvodit i praktické důsledky.*“¹³²

3.2 Teodicea

Koexistence zla ve světě spolu s „dobrým“ Bohem je jedno z ústředních témat Halíkových knih, nejpatrnější je však v díle *Dotkni se ran*, v němž je teodicea téměř výhradním tématem.

Zkušenost s absurditou zla v tomto světě, s bolestí, utrpením a smrtí autor reflektuje jako náboženskou zkušenost svého druhu, projevující se především ztrátou smyslu. Halík v tázání se po smyslu a protestu proti nesmyslnosti světa spatřuje snahu o nalezení Boha jakožto předpokladu řádu veškerenstva.¹³³ Na otázku zla ve světě však nelze nalézt uspokojivou odpověď, kromě odpovědi víry, od níž samotné ovšem také nelze čekat vyřešení všech otázek. Jediným partnerem tázání je Bůh, odpověď nelze najít v náboženských teoriích ani ve škrtnutí Boha či snaze o jeho racionální obhajobu.¹³⁴ Řešením v tomto případě proto není ani postoj ateismu, neboť „*ateista, který svým ateismem protestuje proti nespravedlnosti a zlu ve světě, tím protestem samým už svůj ateismus popírá : dovolává se totiž smysluplného a dobrého řádu věcí (tedy toho, co se tradičně nazývá slovem Bůh, ať on to už nazve jakkoliv).*“¹³⁵

Autor poukazuje na to, že protest proti nespravedlnosti a nezaslouženosti zla je často předpokladem očekávání přítomnosti Boha ve světě, kterému propůjčuje řád. Sám předpoklad spravedlivého řádu ve světě očekává přítomnost Boha. Skutečný ateista by v tomto ohledu pak měl být skutečným stoikem pasivně přijímajícím vše, co přichází, protože bez existence spravedlivého řádu všech věcí by žádná událost nemohla být považována za zlou či nespravedlivou, neboť by neměla žádné měřítko, k němuž by se mohla vztahovat.¹³⁶ Při zkušenosti setkání se zlem proto „*není možné hrát s Bohem na schvátanou, je třeba buď volit život v absurditě, bez nároku na protesty a stížnosti - anebo vyznat důvěru a naději ve smysl, ať již formou chvalozpěvu na dobro a krásu*

¹³² HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 88.

¹³³ Srov. Tamtéž, s. 245.

¹³⁴ Srov. HALÍK, T. *Stromu zbývá naděje*, s. 189.

¹³⁵ Srov. Tamtéž, s. 189.

¹³⁶ Srov. HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku*, s. 136.

*života či formou protestu v okamžicích, kdy zlo, absurdita a bolest protínají a zastíraj tento smysl, k němuž se hlásíme a který hledáme.*¹³⁷

Přítomnost Boha ve zlém světě Halík přibližuje na příkladu Joba, s nímž je Bůh stále přítomen i v okamžicích neštěstí, snaží se poukázat na souvislost s dneškem v tom smyslu, že nemusí být dobro vždy odměněno tak jako v pohádkách, ale naopak je nutné naučit se koexistovat s Bohem i se zlem.¹³⁸ „*Můžeme tedy říci, že Bůh je ve zlu, pokud tím míníme, že zlo patří k oblaku tajemství, v němž Bůh skrývá svou tvář.*“¹³⁹

Halík se opírá o Jonase při hledání způsobu existence Boha „po Osvětím“, tragédie tohoto světa přitom vysvětluje Božím sebeomezením v projevu vlastní moci ve prospěch lidské svobody, z níž pramení i výskyt zla ve světě.¹⁴⁰ Autor reflektuje „teologii po Osvětím“ jako zkušenost s Božím mlčením a Boží nepřítomností, která však není absolutní, ale pouze relativní, neboť Bůh je přítomen i v trpících, kteří s ním vedou svůj spor na způsob Jób. Předpokládá nezbytnost Boha i ve světě, v němž se vyskytuje zlo, neboť právě nelhostejnost k tomuto zlu „volá“ po Bohu.¹⁴¹ Zkušenost Osvětím současně přirovnává ke zboření Chrámu : „*I když je chrámová opona stržena, i když je chrám vypálen a zbořen, i když Bůh mlčí – člověk (nejen ve své oddané poslušnosti, ale i ve svém tázání a hněvu) nezůstává vůči Bohu lhostejný.*“¹⁴² Autor přirovnává bolest ke zdi, jejímž prostřednictvím se mohou dorozumívat vězni žaláře, přičemž jsou touto zdí sice odděleni stejně jako trpící člověk od Boha, ale zároveň se mohou klepáním na ni dorozumět a tím je ve skutečnosti nakonec spojuje, tak jako i trpící člověk může prostřednictvím své bolesti zahájit skutečný dialog s Bohem.¹⁴³ Halík upozorňuje na to, že zkušenost Božího mlčení může vést ke zralejší podobě víry, nesmí však jít pouze o naivní pokusy ospravedlnování Boha bez skutečného porozumění lidem zasaženým zlem tohoto světa.¹⁴⁴ „*Každé skutečné zranění je totiž také (a zejména) zranění víry a jako takové zanechává možná nejdéle se hojící (protože často nepřiznané, nepoznané a neošetřované) jizvy. Každé skutečné zranění totiž vyklání člověka z onoho (většinou implicitního, nereflektovaného) spočinutí v důvěře ve smysl světa a života, z něhož všichni do určité míry čerpáme sílu*

¹³⁷ HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 261.

¹³⁸ Srov. HALÍK, T. *Stromu zbývá naděje*, s. 149n.

¹³⁹ Tamtéž, s. 169.

¹⁴⁰ Srov. HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 372n.

¹⁴¹ Srov. HALÍK, T. *Dotkni se ran*, s. 65n.

¹⁴² Tamtéž, s. 67.

¹⁴³ Srov. Tamtéž, s. 127.

¹⁴⁴ Srov. HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku*, s. 42n.

žít a přežít.¹⁴⁵ V Halíkově pojetí tedy není zlo a utrpení tohoto světa důvodem ke ztrátě víry v Boha, ale spíše k probuzení žízně po Bohu, k němuž se snáze přiblíží člověk zasažený bolestí a utrpením tohoto světa než člověk sebevědomé víry bez snahy změnit svůj život.¹⁴⁶ „*Víra, která nikdy neoslepla, která nezakusila temnotu, stěží může pomoci těm, kteří neviděli a nevidí. Náboženství „vidoucích“, farizejské, hříšně sebejisté, nezraněné náboženství podává místo chleba kámen, místo víry ideologii, místo svědeckví teorie, místo pomoci poučování, místo milosrdenství lásky jen příkazy a zákazy. „Nevidění“, poctivě a pokorně přiznané nevidění, teprve otvírá prostor víře. Víře je uloženo setrvat v tomto nevidění.*“¹⁴⁷

Autor shrnuje dva způsoby řešení možnosti koexistence Boha a zla ve světě, buď se zlo nachází v Bohu, přičemž je nutné připuštění temné stránky Boha, nebo se Bůh nachází ve zlu, přičemž v každém zlu, zejména pokud je chápáno jako zkouška (například v případě Joba), lze nalézt i něco dobrého. Zároveň však upozorňuje na jistou naivitu obou těchto tvrzení.¹⁴⁸ Neštěstí a tragické události přitom nemusí splňovat charakteristiky ani jednoho z obou řešení a dle jeho názoru „*jsou prostě projevy toho, že svět není Bůh, a proto ani nemůže být dokonalý - tyto jevy jsou pouze výzvou, abychom svou víru a naději kladli do Boha, a nikoliv do světa, než že by měly být příčinou obžaloby Boha.*“¹⁴⁹ V autorově pojetí prožívá svět dneška ztrátu důvěry jak v racionální rozum tak ve všemocného Boha řídícího svět ze „zásvětí“, a to především po zkušenostech lidstva s násilím a zlem ve 20. století. Tyto hrůzy však neskončili pádem režimů nacismu a komunismu, ale dále pokračují i v 21. století vlivem náboženského fundamentalismu a terorismu. Podle autora však ztráta osvíceneckého optimismu a důvěry v pokrok nesmí vést ke ztrátě naděje a smyslu.¹⁵⁰ Právě ztráta smyslu obvykle provází zkušenost s bolestí a utrpením, ať už vlastním či druhých lidí: „*Zlo je pro nás temné, protože bývá - zejm. v první chvíli svého nečekaného úderu - nepochopitelné; nejenže nechce vydat svůj smysl, dokonce útočí na naše dosavadní chápání smyslu světa a života, často i na naše dosavadní náboženské chápání smyslu, na náš pohled na Boha.*“¹⁵¹

¹⁴⁵ HALÍK, T. *Dotkni se ran*, s. 124.

¹⁴⁶ Srov. Tamtéž, s. 27.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 230.

¹⁴⁸ Srov. HALÍK, T. *Stromu zbývá naděje*, s. 164n.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 165.

¹⁵⁰ Srov. HALÍK, T. *Vzýván i nevzýván*, s. 274n.

¹⁵¹ Srov. HALÍK, T. *Stromu zbývá naděje*, s. 168n.

Autor přitom zmiňuje skutečnost, že ani ateismus nemůže uspokojivě odpovědět na otázky spojené se zlem a utrpením, protože sama skutečnost očekávání „dobra“ předpokládá implicitní víru v nějaký světový řád, ať už je nazván jakkoliv: „*Odkud pramení naše rozhořčení tváří v tvář utrpení, ne-li z hluboce zakořeněné představy, že skutečnost má být k nám dobrá, přátelská, spravedlivá a milosrdná? Ale proč by taková měla být? Není-li Bůh (...), nejen „vše je dovoleno“, nýbrž nic není vyloučeno, vše se může přihodit, i to nejhorší (...) Komu a na koho bychom si měli stěžovat, že svět a lidský úděl je plný tragiky?*“¹⁵² Na tyto znepokojivé otázky Halík nalézá odpověď v tom, že obvykle tázání se po původu zla ve světě a lamentování nad jeho nesmyslností obvykle pramení nikoli ze snahy Boha popřít, ale spíše z frustrace, že se Bůh nechová jako pouhý "bůžek", podle očekávání: „*Chci-li proklínat Boha, musím přinejmenším věřit v jeho existenci – a pak mu mohu vyčítat, že není bohem podle mých přání a kritérií, že neplní mé představy o tom, jak by se měl chovat. Rozhodnu-li se pak „zavrhnout Boha“, zavrhl jsem jen svou vlastní (často nevědomou) náboženskou iluzi – a stojím na křižovatce, kde si mohu vybrat, zda chci považovat život za jednu velkou absurditu (což může vést k rezignaci či cynismu), anebo navzdory temnotám s trpělivostí a důvěrou být otevřen pro možný paprsek světla; po odvrhnutí „boha – plniče mých přání“ najít odvahu důvěřovat Bohu – Tajemství a snažit se spíš porozumět Jeho přáním a plnit je.*“¹⁵³

Halík rovněž upozorňuje na skutečnost, že si v současné společenské situaci často na projevy zla natolik přivykáme, že jsou již téměř považovány za „normální“, což právem považuje za velmi nebezpečné, neboť svou akceptací zla a nečinností v postoji k němu s ním bezděky můžeme vyjadřovat svůj souhlas: „*Zlo nad námi nevíteží jen tehdy a tím, když přebíráme jeho metody, nýbrž i tím, že si na něj zvykáme. K nejnebezpečnějším hříchům naší doby patří to, že mnozí zaměňují časté za normální a „normální“ za normu; často opakovaný jev pak jen kvůli své statistické četnosti v očích veřejnosti ztrácí charakter zla, jako „stokrát opakovaná lež se stává pravdou“.* (...) *Proto je důležité nenechat žádné utrpení, bolest, křivdu a zranění způsobené zlem zbavit jeho jedinečnosti, upadnout do anonymní uniformity statistik.*“¹⁵⁴ Autor poukazuje na skutečnost, že nelze zavírat oči před zlem a oběťmi tohoto světa, jejichž bolest a zkušenost zla se nedá odbýt jen snahou o vysvětlení banálními zbožnými argumenty snažícími se o „ospravedlnění“ ideje dobrého Boha. Otázka zla ve světě není

¹⁵² HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 260.

¹⁵³ HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku*, s. 137.

¹⁵⁴ HALÍK, T. *Dotkni se ran*, s. 200.

v pojetí autora vysvětlitelná logickou argumentací ani odkazem na lidskou hříšnost.¹⁵⁵ Setkávání s potřebnými přitom vnímá jako jedinečnou náboženskou zkušenost: „*Ti nejmenší, lidé na okraji (i na okraji církvi), potřební (nejen sociálně), zranění (nejen fyzicky) jsou tou spolehlivou a jedinečnou, nerelativizovatelnou cestou kterou nelze obejít. S nimi a v nich je tu Ježíš sám jako cesta, pravda a život.*“¹⁵⁶ Halík vkládá do kontextu novozákonního příběhu o sv. Tomášovi dotýkajícího se Kristových ran setkávání se s ranami bližních v tomto světě, jež jsou chápány jako v neposledku rány Kristovy zjevujícího se ve zraněných a trpících. V autorově pojetí se lze s Kristem setkat právě jenom prostřednictvím ran tohoto světa, kterými je potřeba nechat se zasáhnout, aby bylo možné spatřit Boha.¹⁵⁷ „*Ježíšovu tvář nelze vtěsat do mramoru tvrdých srdcí. Nalezneme ji u milosrdných, u těch, kdo mají čisté srdce, neboť oni uvidí Boha a milosrdenství dojdou. Milosrdní dvojím způsobem předjímají „blažené vidění“, eschatologické spočinutí v jasu Boží tváře: vidí Kristovu tvář v těch, kdo trpí, a sami ji zjevují světu tím, že trpícím prokazují účast, lásku a pomoc.*“¹⁵⁸ Zkušenost s utrpením zároveň interpretuje jako zkušenost víry nejen pro ty, kteří pomáhají zraněným a trpícím, nýbrž také pro ty, kterých se skutečnost se zážitkem utrpení a zla přímo dotýká, pro samotné trpící, přičemž jejich rány lze chápat jako podíl na ranách Kristových: „*Velikonoce - cesta k plnosti života, vedoucí srkze smrt (...) může být cestou k pochopení i těch chvil, které zakoušíme jako „zatmění smyslu.“ (...) Chceme-li jít cestou víry, cestou následování Ježíše Nazaretského, musíme být připraveni v jednom úseku cesty vypít hořký kalich, který pil i on.*“¹⁵⁹

Autor připomíná, že po obětech páchaného násilí lze jen stěží požadovat radost a lásku, ale přesto dokáže často projevit trpělivost v tom, že nesklouzávají k touze po pomstě a nesnaží se oplácet zlo zlým.¹⁶⁰ „*Kde je však Bůh tam, kde láska není, kde je jen krutost, bolest, hřích, smrt a utrpení? Tam je v trpělivosti víry a naděje těch, kteří se i v takové situaci nenechali zlem opanovat.*“¹⁶¹ Autor hledá i v bezvýchodnosti situaci utrpení cestu k zachování alespoň malé naděje: „*Nemusíme a ani nesmíme kapitulovat před ohněm utrpení, i když ho nyní neumíme uhasit. Nesmíme se před zlem chovat tak, jako by mu mělo patřit poslední slovo. Nebojme se „uvěřit v lásku“ i tam, kde podle*

¹⁵⁵ Srov. HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 38n.

¹⁵⁶ Srov. HALÍK, T. *Dotkni se ran*, s. 44n.

¹⁵⁷ Srov. Tamtéž, s. 21n.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 194.

¹⁵⁹ HALÍK, T. *Vzývání i nevzývání*, s. 109.

¹⁶⁰ Srov. HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku*, s. 131.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 131.

všech kritérií světa prohrává.“¹⁶² Halík také poukazuje na skutečnost, že u lidí trpících ztrátou či zeslábnutím víry je často víra nahrazena trpělivostí a láskou, která víře pomáhá vytrvat i v době, kdy se vše zdá bezvýchodné, v situaci zoufalství a hrozbě sklouznutí k nenávisným pocitům by to pak mohlo být i naopak: „pokud může láska „suplovat“ či implikovat víru, (...) pak snad také trpělivá víra může čekat na to, až noc nenávisti či bolesti skončí – a tím lásce připravovat cestu. Ano, může připravovat cestu, byť samotný příchod lásky a radosti lze uspišit či vynutit stejně tak málo jako vyvolat v noci východ slunce.“¹⁶³

Autor chápe možnost příklonu k ateismu v případě setkání se zlem a ztrátě naivní „důvěry v dobro a přátelský řád světa“¹⁶⁴, zároveň však upozorňuje na těžší průběh zážitku utrpení „bez Boha“: „Zřejmě je opravdu příšerné, bezvýchodné, snad i nemožné trpět bez Boha. Trpět bez protějšku, v propasti anonymní absurdity, slepé náhody či neúprosného osudu bez tváře a bez srdce, který nemůže slyšet ani můj pláč, ani můj protest a hněv. Proto někteří „nevěřící“ na dně utrpení uslyší poprvé hlas Boha (...) Avšak jiní – zpravidla ti méně trpěliví – si v té chvíli „vyrobí svého boha“, jen aby někoho mohli posadit proti sobě, nejčastěji na lavici obžalovaných – protože, má-li neštěstí viníka a má bolest dostane povahu soudního sporu, tím samým už z člověka spadne část té tíže, kterou je absurdita, nepochopitelnost neštěstí“.¹⁶⁵ Ztrátu víry v setkání s neštěstím vysvětluje i tím, že tato víra nemusela být dostatečně zralá na to, aby ve zkušenosti utrpení obstála: „lidé, kteří si pletou víru se zbožným rozechvěním citu, se začnou považovat za ateisty v okamžiku, kdy konečně jejich náboženský život začínal opouštět plenky a měl šanci se stát zralým. Lidé, kteří si pletou naději s optimistickými pocity, jsou zralí pro sebevraždu, když je život připraví o optimistické iluze – ačkoliv právě tento okamžik je příležitostí osvědčit sílu naděje; máme vydat počet ze své naděje, nikoli ze svých nálad.“¹⁶⁶

Závěrem lze shrnout, že Halíkova teodicea koresponduje spíše s přijetím skutečnosti paradoxu výskytu zla v tomto světě než se snahou o obhájení „dobrého“ Boha a devalvací faktických důsledků utrpení, která by nejenom pravděpodobně vzešla naprázdno, ale také by vyzněla dost lacině, i když i s takovými vysvětleními se lze někdy v pastorační praxi některých duchovních setkat. Autor vysvětluje nepochopitelnost zla koexistujícího s Bohem „logikou kříže“: „Na otázku, kde byl Bůh

¹⁶² HALÍK, T. *Dotkni se ran*, s. 24.

¹⁶³ HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku*, s. 131.

¹⁶⁴ Srov. HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 372.

¹⁶⁵ HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku*, s. 126.

¹⁶⁶ HALÍK, T. *Dotkni se ran*, s. 135.

*při všech těch tragických událostech, jak se na ně mohl dívat a odkud se na ně díval, není patrně jiná a autentičtější odpověď než mlčenlivé ukázání na kříž.*¹⁶⁷ Tato odpověď odkazuje na skutečnost, že některé jevy, zejména v současném světě, nelze racionálně vysvětlit ani pochopit, autor v podstatě o něco takového ani neusiluje: „*Boží dobrotu a spravedlnost nelze racionalisticky přistříhnout na míru lidských představ o tom, co je dobré a spravedlivé. Dialog s Bohem o tajemství zla a utrpení vždycky asi nakonec musí skončit jako v knize Job : člověk si přikryje ústa a skloní se před nepochopitelností skutečnosti.*“¹⁶⁸

Halík dokonce nalézá v situaci, kdy nejsme schopni zastavit zlo ve světě ani ho ovlivňovat¹⁶⁹ jisté pozitivní aspekty: „*Neštěstí nás vyvádí z omylu, že svět je řízen naší vůlí*“¹⁷⁰ a zároveň nám zabraňuje stavět se do pozice „všemocného“, hrát si na Boha - „*nejsme a nemůžeme být subjekty „globální zodpovědnosti“, protože nerozumíme všemu, a i kdybychom chtěli, nemáme - naštěstí - vše ve své režii.*“¹⁷¹

3.3 Kerygma

Kerygmatické rysy Halíkova teologického myšlení nelze spatřovat v klasickém pojetí „hlásání“ pravd víry, jedná se spíše o snahu zprostředkovat vlastní úvahy o porozumění víře, vlastnímu vztahu k církvi a místa v ní a v neposlední řadě vztahu k Bohu. Jedná se především o kombinaci upřímné zpovědi a reflexi vlastního niterního prožívání pravd víry. Ve svých textech promýšlí také vlastní pochybnosti týkající se i vlastní víry a církve, přičemž se snaží přiblížit chápání nevěřících a hledajících lidí „na cestě“, a to i těch, kteří jdou „jiným směrem“. „*Nikdo mne nemůže zbavit naděje, že „Bůh těch druhých“ je posledku „můj Bůh“, v něhož věřím, je Bohem i těch, kteří neznají jméno, jímž jej volám.*“¹⁷²

Autor se snaží vlastním hledáním a pochybováním přiblížit k lidem na okraji církve, které v návaznosti na evangelijní příběh přirovnává k Zacheům dneška, upozorňuje na nebezpečí pocitu věřících, že jsou vlastníky pravdy, kterou nutí svému okolí jako cíl cesty, přičemž cesta víry nemůže dospět k cíli jeho nalezením, neboť cílem je cesta sama o sobě.¹⁷³ Autor se snaží nalézt střední cestu mezi zjednodušujícím

¹⁶⁷ HALÍK, T. *Vzýván i nevzýván*, s. 108.

¹⁶⁸ HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 40.

¹⁶⁹ Srov. HALÍK, T. *Vzýván i nevzýván*, s. 275.

¹⁷⁰ HALÍK, T. *Stromu zbývá naděje*, s. 208.

¹⁷¹ HALÍK, T. *Vzýván i nevzýván*, s. 122.

¹⁷² HALÍK, T. *Dotkni se ran*, s. 16

¹⁷³ Srov. HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku*, s. 27n.

relativismem, který pouze konstatuje, že všichni mají nějakou variantu pravdy a absolutizujícím pojetím, že pouze vlastní zastávaný názor je ta „správná verze pravdy“. Cestou k nalezení vzájemného respektu s druhými a k toleranci s odlišnými názory je podle něho především spolu-sdílení překračující omezené horizonty vlastních zkušeností.¹⁷⁴

Halík upozorňuje na šanci současné kultury bez samozřejmosti všudypřítomného náboženství, která může být využita jako možnost k získání zkušenosti obrácení dle evangelijních rad.¹⁷⁵ „*Člověk potřebuje Boha, aby změnil svůj život. Těm, kteří se této pravdě zpěčují, protože jejich nevědomá představa Boha jim nahání strach, můžeme ji přeložit i takto: Když člověk radikálně změní svůj život k dobrému, Bůh je tam vždy (někdy anonymně) přítomen.*“¹⁷⁶ Důležitost přítomnosti Boha v současném světě vidí zejm. v nebezpečí toho, čím je jeho „uprázdňené“ místo nahrazováno. V této souvislosti hovoří především o nebezpečí narcismu současného člověka, který je schopen stát se v rámci nepřiměřeného „sebezahledění“ sám sobě „bohem“ a zničit tak své skutečné lidství, jež se obvykle projevuje vztahováním se k něčemu většímu než je sám člověk.¹⁷⁷

Za vlastní tajemství náboženské víry Halík považuje dialogický vztah člověka ke světu podněcovaný důvěrou ve smysl a hledáním tohoto smyslu v lidském životě, oproštěním se od mocenského sebeprosazování a spoléhání se na moc vědy a techniky nebo pasivního očekávání na pomoc zvnějšku či „shůry“ jakožto projevu nezodpovědnosti, nezralosti a opovázlivého spoléhání.¹⁷⁸ Z tohoto důvodu se také neztotožňuje s vírou v zázraky ve smyslu povrchního porušování přírodních zákonů, jak jsou často obecně předkládány sekulární společností. Zároveň nesouhlasí s fundamentalisty kreacionismu i vědeckého ateismu, kteří se pokouší o vysvětlení světa z jednostranné polaritě zastávaného názoru či úhlu pohledu.¹⁷⁹ „*Věřím, že svět, chápaný jako stvoření, jako nesamozřejmý dar, je sám o sobě jeden velký zázrak, protože jeho největší bohatství a krása leží za zrakem - za tím každodenním pohledem, jímž jsme se na něj naučili dívat.*“¹⁸⁰ Autor zároveň neskrývá své výhrady vůči pojetí zázraků jako vědecky nevysvětlitelných záhad, zejm. ve spojení s nutností vyhledávání a dokazování takovýchto jevů jakožto nutných podmínek pro kanonizaci světců či ve snaze o nalezení

¹⁷⁴ Srov. HALÍK, T. *Dotkni se ran*, s. 15.

¹⁷⁵ Srov. Tamtéž, s. 85.

¹⁷⁶ HALÍK, T. *Stromu zbývá naděje*, s. 221n.

¹⁷⁷ Srov. Tamtéž, s. 218n.

¹⁷⁸ Srov. Tamtéž, s. 75n.

¹⁷⁹ Srov. Tamtéž, s. 108n.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 108.

empirických důkazů Ježíšova božství. Naopak absenci zázraků považuje za větší impuls pro skutečnou víru.¹⁸¹ „*Tím pravým místem pro víru není zázrak, nýbrž nepřítomnost zázraku. Víra vzbuzená či přivolaná zázrakem mi nepřipadá příliš zajímavá. Víra se stává skutečnou vírou tam, kde se zázraky (ač bychom si je třeba toužebně přáli), nedějí.*“¹⁸²

Za způsob prokazování křesťanské naděje považuje zejména pomoc potřebným, tedy hledání Krista v chudých a potřebných tohoto světa, nikoli však pouze „z křesťanské povinnosti“ a snahy „vydat počet“ z prokázaných skutků, ale ze skutečné solidarity, humanismu, soucítěním s člověkem se snahou o poskytnutí neponižující pomoci. Upozorňuje na nebezpečí křesťanského pohledu na potřebné jako na „převlečeného Krista“ pomíjející skutečné lidství a připomíná nutnost nahlížet na člověka jakožto člověka, nikoli jako na prostředek k „páchání“ dobra.¹⁸³ Zároveň také upozorňuje na nutnost správného náhledu evangelijních rad, které je vždy nutno vnímat spíše jako jinotaj než jako přesný návod k tomu, jak zařídit svůj život: „*Když čteme osmero blahoslavenství, chápeme je často jako morální úkol, jako seznam cílů: takoví bychom měli být. Možná, že je to naprosté nedorozumění. Možná, že nám tím Ježíš říká, jaký je Bůh - to on je chudý, plačící, tichý a pronásledovaný, není to všemocný vladař, kterého si lidé vysnili jako produkt svých vlastních mocenských aspirací.*“¹⁸⁴

Za důležitý akt naděje pokládá modlitbu, která však má být dialogem s Bohem nikoli prostředkem k dosažení konkrétních cílů a splnění přání. Modlitba má překračovat skutečné cíle, aby mohla naplnit poslední cíl lidského života, který přesahuje.¹⁸⁵ „*Kdybych nemeditoval, nemodlil se, kdybych vůbec nevěděl o Bohu, možná by se můj život zase až tolik nezměnil, možná bych nemusil být nutně horším nebo méně šťastným člověkem. Aby byl někdo slušným člověkem, nemusí být nutně věřícím. Ale o co bych určitě přišel, je ono uvědomění si a prožití nejen toho, že život není samozřejmostí, nýbrž darem, ale i toho, že není monologem, nýbrž může být dialogem.*“¹⁸⁶

Halík se do jisté míry ztotožňuje s pojetím „malé cesty“ Terezie z Lisieux přijímající veškeré myšlenky jako možnost cesty k Bohu, souznějící ve své bolesti i s nevěřícími v konfrontaci víry a opuštěnosti Bohem. Upozorňuje na skutečnost, že

¹⁸¹ HALÍK, T. *Stromu zbývá naděje*, s. 221n.

¹⁸² Tamtéž, s. 115.

¹⁸³ Srov. Tamtéž, s. 130n.

¹⁸⁴ HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 363n.

¹⁸⁵ Srov. HALÍK, T. *Stromu zbývá naděje*, s. 192n.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 192.

i při ztroskotání víry v kontaktu s bolestmi tohoto světa ji jiná křesťanská ctnost, kterou míní lásku, může předběhnout na cestě k cíli, k němuž tak mohou dospět i nevěřící.¹⁸⁷ „*Toto je předmětem mé víry i mé naděje: kdo dokáže mezi Skyllou rezignace, cynismu a zoufalství či spočinutí v již dosažených jistotách na straně jedné a Charybrou podléhání iluzím a projekcím přání (svých vlastních či vlastní kultury a civilizace) na straně druhé zvolit cestu radikálně otevřené naděje, dotýká se (ať už se pokládá za nábožensky věřícího či ne) dlaně toho, který je dárcem vší skutečné naděje.*“¹⁸⁸ Autor reflektuje zkušenost „chvění své víry“ jako hluboce teologickou, neboť i v tom chvění nachází Boha, přičemž jako dar přijímá schopnost vidět věci z různých úhlů pohledu a zároveň vyvažovat jednostrannosti názorových polarit.¹⁸⁹ Halík se přitom při svém hledání táže nejen na Boha, ale i na cíl své cesty, který ponechává otevřený, je „sám sobě otázkou“: „*Otázka, kterou se ptám na Boha a otázka, kterou mi pokládá Bůh, je táž otázka.*“¹⁹⁰

Svůj vztah k církvi autor reflektuje na základě eschatologické naděje, přičemž ustupuje od hledění na církev pohledem reformátora snažícího se o nápravu církve k ideálnímu evangelijnímu obrazu, který je ve svém důsledku nereálný, ale přichází s trpělivým pohledem na církev reflektujícím všechny její slabosti i „temné stránky“ s humorem a ironií, který již nepramení z touhy po revoluci či získání postavení v hierarchii, ale spíše z láskyplného vztahu k ní a z vědomí spoluzodpovědnosti za tuto církev.¹⁹¹ Nelze si však nepovšimnout jisté podobnosti s tradičními představami reformátorů církve, Husa nevyjímaje, kteří byli ve svém úsilí také motivováni láskou k církvi, autor se však distancuje od snahy církev proměňovat v ideální obraz, což považuje za nepochopení toho, že jej nelze uskutečnit v dějinné přítomnosti a budoucnosti, nýbrž právě až v eschatologické době.¹⁹² Církev přirovnává k obrazu Dulciney z Tobosy, která je pro dona Quiota vznešenou dámou, zatímco pro Sancha Panza je špinavou děvečkou, záleží jen na úhlu pohledu, který se zároveň může časem měnit nebo se i vzájemně korigovat a stírat tak vyhraněnost obou postojů.¹⁹³ Ačkoli Halík identifikuje svůj domov v katolické církvi, přesto chce být „hledajícím s hledajícími“ a „pochybujícím s pochybujícími“, neboť v hledání a dialogu „růzností“

¹⁸⁷ Srov. HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku*, s. 50n.

¹⁸⁸ Srov. HALÍK, T. *Stromu zbývá naděje*, s. 87.

¹⁸⁹ Srov. HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 12n.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 27.

¹⁹¹ Srov. HALÍK, T. *Stromu zbývá naděje*, s. 103n.

¹⁹² Srov. Tamtéž, s. 104n.

¹⁹³ Srov. HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku*, s. 96n.

spatřuje „znamení doby“.¹⁹⁴ „Hledající“ jedince chtivé poznání, ale zároveň udržující si jistý odstup od „hlavního proudu“ církve přitom přirovnává k Zacheovi z příběhu Lukášova evangelia a s těmito „pochybujícími hledači pravdy“ cítí velkou sounáležitost: „Cítím odpovědnost jak za Zachee, tak za církev, tak za společnost, v níž církev i Zacheové žijí, - a to stejnou měrou. Záleží mi na tom, aby „individualistické hledače“ typu Zacheů nikdo nemanipuloval do svých představ o „standardním věřícím“, ani je nevyháněl z prostoru církve – aby jim prostě dopřál plnou svobodu, aby si sami určili svou blízkost a vzdálenost od viditelné podoby dnešního církevního křesťanství.“¹⁹⁵

Autor se snaží ve svém církevním působení soustředit na „katolicitu“ církve ve smyslu její otevřenosti vůči světu, distancuje se od obranného „katolicismu“: „*Katolicita (...) je základní charakteristika a známka pravosti církve. (...) je dar a zároveň úkol - poslání, které podobně jako jednota a svatost má eschatologický charakter, nemůže být v dokonalé plnosti realizováno v žádné z empirických podob církve, putující dějinami, nýbrž až tehdy, až „bude Bůh všechno ve všem“.*“¹⁹⁶ Halík přitom poukazuje především na to, že zásada katolicity predestinuje cestu k dialogu s věřícími i jiných denominací či náboženství: „*Být „katolickým“ křesťanem neznamena přece příslušnost k jedné z denominací, nýbrž převzetí závazku pečovat o univerzální otevřenost církve.*“¹⁹⁷

Autor své kněžství nevnímá jako misijní činnost, ale spíše jako snahu jít s lidmi různých přesvědčení alespoň část cesty, aniž by z nich nutně vytvářel katolíky tradičního církevního typu.¹⁹⁸ „*Možná, že v této době budeme nejučinněji nabízet Kristovu blízkost tím, že se my, jako učedníci, učiníme hledajícími s hledajícími a tázajícími se s těmi, kteří se ptají. Těch, kteří prohlašují, že už jsou v cíli a nabízejí hotové, často však laciné odpovědi, je nadbytek – bohužel i mezi těmi, kteří se zaklínají Ježíšovým jménem.*“¹⁹⁹ Posláním kněze již podle Halíka není být znalcem všehomíra a zprostředkovatelem obrazu světa, ale spíše příjemcem obrazu současné skutečnosti s citlivostí ke změněnému kontextu svého působení.²⁰⁰ „*Kazatel promlouvá do určité doby a určité mentality, kterou nemůže nebrat na vědomí nebo ji učinit jen předmětem*

¹⁹⁴ Srov. HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 31.

¹⁹⁵ Srov. HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku*, s. 105.

¹⁹⁶ HALÍK, T. *Vzýván i nevyzván*, s. 234.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 251.

¹⁹⁸ Srov. HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 272n.

¹⁹⁹ HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku*, s. 27.

²⁰⁰ Srov. HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 301n.

*spílání, aniž by se snažil jí porozumět - tím by dosáhl jenom toho, že nikdo nebude rozumět tomu, co chce předložit.*²⁰¹ Autorovo pojetí kněžství vychází z respektu k individualitě každého kněze, prostřednictvím které uskutečňuje vlastní neopakovatelnou cestu k naplnění duchovního poslání: *„Kněz by měl mít odvahu být sám sebou, sledovat svou jedinečnou cestu, své nezaměnitelné povolání - to je cesta k poctivému kněžství a opravdové svatosti. Bude tím jak naplňovat specifika své doby, nezaměnitelné příležitosti, „znamení času“, tak často stát v kritickém a prorockém napětí vůči některým podobám společnosti i církve, jichž je součástí.*²⁰²

Vlastní víru Halík staví na mísení světských zkušeností s obsahem Písma, v němž čtenář hledá odpovědi na otázky svého vlastního života: *„Křesťanská víra je neustálé prolínání evangelia a našeho života, odvaha „vejít do příběhu“ : stále nově a hlouběji odkrývat smysl biblických vyprávění vlastními životními zkušenostmi, ale také nechat působit mocné obrazy evangelia, aby postupně osvědčovaly, vykládaly a přetvářely tok našeho vlastního života.*²⁰³ Autor se rovněž snaží striktně odlišovat víru a náboženství a odkazuje přitom na dějinnou skutečnost v případě křesťanství i židovství, kdy se tyto pojmy často slévaly v jedno, krizi náboženství v současné době proto vnímá jako šanci pro znovuoživení víry.²⁰⁴ *„Náboženství je domov, do kterého se člověk rodí, - víra je však věcí volby, rozhodnutí, svobodné odpovědi na povolání - a vydání se na cestu.*²⁰⁵ Tato svoboda v odpovědi člověka Bohu je pro Halíka naprosto zásadní, víra jako taková nemůže být jedinci diktována tradicí, na rozdíl od náboženství, které může být předáváno formou kulturních vzorců: *„Víra je svobodná odpověď člověka na Boží výzvu. Náboženství je věcí tradice, kolektivu, sdílení, autority - víra předpokládá osobní konverzi (...) přísně vzato „víru“ nelze zdědit.*²⁰⁶

V souvislosti s rozplynutím náboženských obsahů do prostředí kultury autor konstatuje, že v současné době plní média role, které dříve příslušely náboženství – pomáhají interpretovat svět, vytvářet obraz skutečnosti, sdílet symboly a vytvářet spojení mezi jednotlivými lidmi. Varuje však před mediálními zkreslováním reality, které může mít za následek, že lidé přestanou vnímat situace skutečně jasně, vlastníma očima.²⁰⁷ Halíka přitom zneklidňuje zvyšující se vliv médií na současnou společnost,

²⁰¹ HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 250.

²⁰² Tamtéž, s. 312.

²⁰³ HALÍK, T. *Dotkni se ran*, s. 12

²⁰⁴ Srov. HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné*, s. 127n

²⁰⁵ Tamtéž, s. 127.

²⁰⁶ Srov. HALÍK, T. *Vzýván i nevzýván*, s. 115.

²⁰⁷ Srov. Halík, T. *Vzdáleným nablízku*, s. 181.

přičemž odkazuje na skutečnost, že média často přejímají role, které dříve příslušeli církevnímu společenství a náboženství jako takovému:²⁰⁸ „podobně jako kdysi byl kostel pro člověka nejen místem bohoslužby, ale také pramenem nejružnějších informací o světě a místem, kde získával jakýsi klíč k porozumění světu, tak dnes jsou pramenem informací o světě média - ale jsou zároveň, i když si to většina konzumentů ani tvůrců jejich programů neuvědomuje, způsobem interpretace světa : už tím, co zdůrazňují a co ignorují.“²⁰⁹ S problematikou médií autor zmiňuje také globalizovaný trh s hodnotami, přičemž prapůvod jejich importace na způsob misie spatřuje mimo jiné i v prvotním křesťanství, využívajícího výdobytky římské kultury k šíření vlastní víry i kulturních obsahů. Halík v této souvislosti upozorňuje na nebezpečí amerikanizace i vyprazdňování křesťanství, jehož projevy se stávají již pouze stínem dřívější symboliky a obává se, aby se nestalo „mrtvým jazykem“ jako kdysi latina, která stála u počátku jeho šíření.²¹⁰ V návaznosti na celosvětové propojení prostřednictvím médií se Halík obává šíření negativních důsledků ztráty obsahu komunikace a její degradace na prostou formu bezobsažného sdělování: „*Ve jménu čeho se spojuje svět? Co bude jeho „společnou řečí“, nemá-li sjednocení uváznout tam, kde už jednou skončil „globalizační experiment“, o němž vypráví Bible v příběhu o babylonské věži? Je komunikace sama hodnotou - a to i tehdy, kdy už není co říci?*“²¹¹

To jsou jistě závažné otázky k zamyšlení, neboť v situaci, kdy „kolektivizaci“ prostřednictvím náboženských obsahů nahradily tržní mechanismy, nelze spoléhat na „předporozumění“ něčemu, co je nám společné a nějakým způsobem nás přesahuje, i když všichni budeme „hovorit“ stejnou řečí financí. Ve světě, kde bude potřeba transcendence nahrazena konzumní „zábavou“, potřeba společných symbolů víry nahrazena symbolem dolaru či eura a potřeba smyslu nahrazena spotřebou zboží, nelze, myslím, očekávat prostor pro skutečné sebesdílení, které by mělo být hlavní funkcí komunikace, a to nejen té mediální.

---

²⁰⁸ Srov. Halík, T. *Co je bez chvení, není pevné*, s. 161n.

²⁰⁹ Srov. Tamtéž, s. 162.

²¹⁰ Srov. Tamtéž, s. 164n.

²¹¹ Tamtéž, s. 165.

ZÁVĚR

Ačkoliv je Tomáš Halík osobností známou spíše z akademických kruhů, některé jeho myšlenky, názory i podněty z jeho vlastní „praktické“ kněžské činnosti by mohly být inspirací pro pastorační praxi dalších duchovních. Za nejvíce důležité přitom pokládám několik charakteristik Halíkova literárního i kněžského působení: jedná se o dialog s nevěřícími a s věřícími jiných křesťanských denominací i mimokřesťanských náboženství, sdílení autorova vlastního příběhu s čtenáři jeho knih, pastorační působení mezi studenty a mládeží a v neposlední řadě autorovo působení ve veřejném sektoru umožňující širší zpřístupnění jeho názorů, postřehů i myšlenkových proudů.

Dialog s okolním prostředím bývá ze strany některých představitelů církve často podceňován, přesto je velmi důležitý nejen pro možnost navázání mezináboženských vztahů porozumění a spolupráce, nýbrž i pro samotnou pastorační práci. V dnešním globalizovaném světě již není nutné (a ani příliš produktivní) vytvářet „obraz nepřítele“ církve, stavět se do pozice „my“ a „oni“ a vytvářet obranné mechanismy nejrůznějšího druhu. Naopak - otevřenost jiným vlivům a ochota nalézat porozumění napříč názorovým spektrem může být cenným přínosem, ať již z hlediska obohacení vlastních perspektiv tím, že „překročíme“ práh vlastního omezeného světa a poznání, nebo i z důvodu lepšího uvědomění si toho, co je naším vlastním přístavem, kde jsme skutečně doma a jaké názorové proudy pokládáme „za své“.

V tomto ohledu je zásadní nejen dialog s jinými křesťanskými denominacemi, které nám budou pravděpodobně nejbližší a také s ne-křesťanskými nebo spíše (méně pejorativně řečeno) mimo-křesťanskými náboženstvími, ale především i s nevěřícími, nezakotvenými v žádné institucionalizované podobě církve či náboženské společnosti, však přesto nabízejícími určité nové alternativy „náboženského“ myšlení. Přikláním se v tomto směru k Halíkovu názoru, že ne všichni nevěřící musí být nutně ateisté, je i spousta takových, kteří „věří“ pouze jinak, než jak je to prezentováno některým z oficiálních náboženských proudů. Vzhledem k tomu, že potřeba smyslu a určitého „přesahu“, transcendence, je člověku vlastní, nelze očekávat, že všichni, kdo nejsou nějakým způsobem aktivně zapojeni do církevního života, v „nic nevěří“. Navíc i sekulární společnost může přinést věřícím jisté obohacení prostřednictvím hodnot, které „vyznává“. Takovými významnými hodnotami mohou být demokracie, sociální

soudržnost, zásady tolerance a pluralismu, problematika lidských práv a mnoho dalších. Jistě, pro křesťanství by tyto hodnoty neměly být něčím novým, neboť kdysi vzešly z jeho „lůna“ a i když jsou dnes obvykle chápány jen jako součást kultury, nelze jim upírat křesťanský původ nebo alespoň vliv. Problémem však je to, že na mnoho z těchto hodnot již někteří křesťané sami trochu pozapomněli a není proto na škodu jejich občasné připomenutí, byť ze sekulárních řad.

Halíkovo pojetí dialogu vybízí ke značné otevřenosti, která by ani v církevním prostředí neměla chybět. Sám jde přitom v mnohém příkladem, zejména snahou o setkávání se s představiteli jiných náboženských směrů a hledání společného porozumění při zachování veškerého respektu k vzájemné rozdílnosti. Se zřetelem k vývoji po 2. vatikánském koncilu by bylo jistě žádoucí, aby Halíkova snaha o navázání vztahů s věřícími jiných náboženství i s nevěřící společností nebyla ojedinělá a inspirovala i jiné duchovní pastýře k následování této cesty.

Málokdo z katolických duchovních také hovoří natolik otevřeně o tajích svého nitra a svých nejhlubších myšlenkách jako právě Halík. Možná právě tato upřímnost a sdílení vlastního životního příběhu, zkušeností a prožitků se svými čtenáři ho činí natolik lidským a blízkým, že se s ním jeho obdivovatelé mohou ztotožnit, mají pocit, že ho dobře znají, i když logicky nemohou mít skrze literaturu zprostředkováno vše, co se děje v autorovi samém.

Je sice otázkou, do jaké míry jde o stylistickou pózu použitou záměrně za účelem zvýšení prodejnosti knih a nebo o určitou extrovertní expanzi autora, ale v každém případě to funguje a z Halíkových knih to činí něco víc, než jen suchý studijní materiál či teologicko-filosofickou příručku. Ačkoli ve svých knihách vždy nakonec nějakým způsobem předkládá a interpretuje „vědecká“ fakta a využívá k tomu různé zdroje, pokaždé to „okoření“ něčím ze svého života, čímž vtáhne čtenáře „do příběhu“, jenž je hned o něco lépe stravitelný i pro ty, kteří se nepočítají mezi úplné zasvěcence. Halíkovo dílo lze tak zařadit do žánru populárně-naučné literatury, kde se čtenář vždy něco nového dozví, aniž by ho to „příliš bolelo“.

Halíkova kněžská činnost se mi jeví nejúčinněji z hlediska pastorace mládeže, neboť en malé procento katolických duchovních má tak velký vliv na mladé lidi jako právě Halík. Když v našich periferních a venkovských končinách přijde mladý věřící do kostela, nezřídka si připadá jako v „klubu důchodců“. Ve valné většině z nich by totiž mladé křesťany mohl hledat téměř marně, většinu pravidelných návštěvníků církevních shromáždění tvoří věková skupina mezi 60 - 80 lety, s níž si obvykle již nemají mladí

lidé mnoho co říci. Jistě, existuje jistá možnost mezigeneračního předávání poznatků a zkušeností a navíc se na církevní shromáždění nedochází „za zábavou“ ani kvůli „seznámení se s novými lidmi“, ale kvůli sdílení Boha prostřednictvím liturgie, přesto však nelze aspekt „setkávání“ v církevním společenství podceňovat. Navázání blízkých vztahů v církevním kruhu je jistě také významným aspektem náboženského života.

Lze určitě předpokládat, že ve větších městech s větší koncentrací lidí je návštěvnost bohoslužeb mladými lidmi vyšší, v pohraničních oblastech jihočeského kraje je však situace často tristní a domnívám se, že to není způsobeno jen neochotou mladých lidí k účasti na liturgii, ale i neschopností některých duchovních zaujmout mladé. Samozřejmě, že liturgie není ani divadlo ani zábavná show, ale přesto právě Halíkův příklad jasně ukazuje, že mladé zaujmout lze a že při zachování určité nenásilnosti a omezení snah o přílišné moralizování, i při jisté inovativnosti předávání obsahů víry (využívající soudobých paralel) se nezřídka mladí věřící do církevního prostředí opakovaně vracejí. Nelze jistě pominout skutečnost, že univerzitní kostel Nejsvětějšího Salvátora, v němž Halík působí, má již z hlediska své zeměpisné polohy jiné publikum, ani tak však jeho vliv na mladé lidi nelze podceňovat a jeho pastorační činnost by mohla být inspirací i pro další duchovní.

Nezanedbatelnou roli pak v Halíkově vlivu nejen na mladé lidi, ale celou veřejnost hrají média. Působení na veřejnosti, zejména prostřednictvím médií, je v dnešní době ve většině oborů lidské činnosti nevyhnutelnou nutností, církev nevyjímaje. Mediální povědomí o Tomáši Halíkovi ukazuje, že i katolický kněz může významně ovlivňovat veřejné dění. Může tak popularizovat nejen vlastní myšlenky a názory, ale i církev jako takovou a v neposlední řadě i křesťanský obraz světa, který s ním je z logiky věci jakožto s duchovním spojován.

Ať už Halík okouznil média čímkoli, je zřejmé, že to udělal dobře. Značný vliv může mít samozřejmě jeho osobité charisma, ale nelze opominout ani značnou otevřenost, s níž se vyjadřuje ke společenským, křesťanským, i církevním tématům, přičemž se nevyhýbá ani nepříjemným a osobním tématům, což je v současné době neobvyklé nejen u duchovních, nýbrž u všech mediálně činných osobností. K jeho oblíbenosti ze strany mediálních (ať už televizních, rozhlasových či tiskových) profesionálů jistě přispívá i značná kultivovanost projevu, která je mezi současnými známými osobnostmi tak málo „k vidění“. Především ve srovnání s některými vrcholovými politiky musí Halíkovo vyjadřování působit decentním, uhlazeným

a džentlmenským dojmem, jenž je v našich sdělovacích prostředcích natolik nedostatkovým zbožím, že pak Halík nepochybně vyčnívá a okouzljuje publikum.

Jsem přesvědčena o tom, že by rozhodně nebylo na škodu, aby se v naší společnosti objevovalo více takových „Halíků“, kteří by svým důrazem na obsahovou stránku sdělení a značnou vstřícností a nestrojeností svého projevu dělali „dobré jméno“ katolické církvi, jíž v poslední době stále více provázejí různě medializované skandály duchovních než inspirující vystoupení katolických myslitelů.

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE

Monografie:

- HALÍK, T. *Stromu zbývá naděje : Krize jako šance*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2014. ISBN 978-80-7106-989-8.
- HALÍK, T. *Dotkni se ran : Spiritualita nelhostejnosti*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7106-979-9.
- HALÍK, T. *Co je bez chvění, není pevné : labyrintem světa s vírou a pochybností*. 2. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-024-1.
- HALÍK, T. *Vzdáleným nablízku : Vášeň a trpělivost v setkání víry s nevírou*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2011. ISBN 978-80-7106-907-2.
- HALÍK, T. *Vzýván i nevzýván : Evropské přednášky k filozofii a sociologii dějin křesťanství*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-692-3.
- KRUMPOLC, E. *Po stopách české fundamentální teologie v období 1800-2010: komentovaná bibliografie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2940-3.

Sborníky:

- AMBROS, P. et al. *Máš před sebou všechny mé cesty : sborník k 60. narozeninám Tomáše Halíka*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-959-1.

Články z periodik:

- BARTOŇ, D. Tradičně lepší než Bible. In *Babylon*, 2011, roč. 20, č. 7, s. 6.
- BERÁNEK, J. Halíkův boj. In *Magazín AD*, 2003, roč. 14, č. 2, s. 28.
- FALTEISEK, L. Filosofující kněz Halík. In *Naše rodina*, 2008, č. 48, s. 19.
- FLIEDR, B. Tomáš Halík ateistům nablízku. In *Lidové noviny*, 2007, roč. 20, č. 257, s.7.
- FOJTÍČEK, M. Halíkovo chvění a bloudění v labyrintu světa. In *Mladá fronta Dnes*, 2002, roč. 13, č. 279, s. 4.
- HALÍK, T. Předpoklad dialogu - ochota porozumět. In *Lidové noviny*, roč. 22, č. 241, s. 12.
- HALÍK, T. Stále rozzlobený Semín. In *Lidové noviny*, 2009, roč. 22, č. 230, s. 11.
- HALÍK, T. Zač křesťané vděčí ateistům. In *Lidové noviny*, 2010, roč. 22, č. 224, s. 24.

- HERYÁN, L. Tomáš Halík : Co je bez chvění, není pevné. In *Teologie a společnost*, 2003, roč. 1, č. 1, s. 45-46.
- HOLUB, Š. Chvění povolených strun. In *Lidové noviny*, 2003, roč. 16, č. 108, s. 15.
- HOŘEJŠÍ, V. Tomáš Halík ateistou? In *Lidové noviny*, 2010, roč. 22, č. 241, s. 27.
- HŘÍBEK, T. Nezajímá mě teologie, ale politika. In *Lidové noviny*, roč. 22, č. 258, s. 28.
- HŘÍBEK, T. Zač mají být ateisté vděční? In *Lidové noviny*, 2010, roč. 22, č. 235, s. 27.
- CHLAŇ, F. Poutníkovy cesty. In *Souvislosti*, 2003, roč. 14, č. 1/2, s. 362-364.
- JANDOUREK, J. Tomáš Halík, kněz, který se táže. In *Mladá fronta Dnes*, 2003, roč. 14, č. 90, s. 8.
- JOCH, R. Příliš rozechvělý kněz : V čem se mýlí Tomáš Halík. In *Respekt*, 2003, roč. 14, č. 24, s. 20.
- KUČERA, J. P. Gott má po žížalkách. In *Reflex*, 2003, roč. 14, č. 8, s. 54.
- MAREŠOVÁ, M. M. Co je bez chvění... In *Host*, 2003, roč. 19, č. 6, s. I-II.
- MAREŠOVÁ, M. M. Halíkova cesta na hlubinu. In *Host*, 2008, roč. 24, č. 1, s. 53.
- MAREŠOVÁ, M. M. Lehce surfující profesor. In *Host*, roč. 21, č. 2, s. 44-45.
- MÁŠA, P. Zachránce tonoucí lodě. In *Lidové noviny*, 2006, roč. 19, č. 24, s. 3.
- MELOUN, V. Ateismus lhotejnosti nebo lhotejnost k ateismu? In *Distance*, 2007, roč. 10, č. 4, s. 43-48.
- NOVOTNÝ, J. Tomáš z Janova evangelia. In *Listy : dvouměsíčník pro kulturu a dialog*, 2009, roč. 39, č. 1, s. 96.
- PLACÁK, P. Kdo má o Adventu nakoupeno. In *Babylon*, 2008, roč. 18, č. 4, s. 3.
- POKORNÝ, P. S. Díky za Tomáše Halíka. In *Lidové noviny*, roč. 22, č. 239, s. 13.
- SCHEINOSTOVÁ, A. Cesta křesťanství jako zápas o nadějí. In *Katolický týdeník*, 2010 roč. 21, č. 17, s. 8.
- SEMÍN, M. Ve službách „ducha doby“. In *Lidové noviny*, 2009, roč. 22, č. 51, s. 11.
- SEMÍN, M. Halíkova televizní církev. In *Lidové noviny*, 2009, roč. 22, č. 228, s. 11.

- TRÁVNÍČEK, J. Lekce "filosofického" hochštaplerství. In *Lidové noviny*, roč. 22, č. 241, s. 27.
- VOLF, Z. Tomáš Halík : Stromu zbývá naděje. In AKORD, 2010, roč. 28, č. 9, s. 480-482.
- WEISS, T. Dotek věřícího Tomáše. In *Lidové noviny*, 2008, roč. 21, č. 286, s. 21.
- WEISS, T. Kněz, který se chvěje : Putování Tomáše Halíka po vlastní duši. In *Respekt*, 2003, roč. 14, č. 18, s. 23.

Internetové zdroje:

- BARTOŠ A. B. Tomáš Halík jak ho asi neznáte. *První zprávy.cz* [online]. 2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné na WWW: <<http://www.prvnizpravy.cz/sloupky/tomas-halik-jak-ho-asi-neznete/>>.
- KOLMAŠ, M. ČTK [online]. 2013 [cit. 2014-12-30]. Dostupné na WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/251415-halikova-dila-vedecka-zustanou-rusnok-sam-rozhodnout-nemuze/>>.
- KUTIL, T. Halík získal „náboženskou Nobelovku“. In *Katolický týdeník* [online]. 2014 [cit. 2014-09-12]. Dostupné na WWW: <<http://www.katyd.cz/clanky/zpravodajstvi/halik-ziskal-nabozenskou-nobelovku.html>>.
- PETŘÍK, L. Tomáš Halík mohl spolupracovat s StB, naznačil Kojzar z Rudého práva. *Parlamentní listy* [online]. 2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné na WWW: <<http://euportal.parlamentnilisty.cz/Articles/10674-tomas-halik-mohl-spolupracovat-s-stb-naznacil-kojzar-z-rudeho-prava.aspx>>.
- SCHNEIDER, J. Odborné knihy Tomáše Halíka nejsou vědecké, rozhodla komise. *Česká pozice* [online]. 2013 [cit. 2014-08-04]. Dostupné na WWW: <http://ceskapozice.lidovky.cz/odborne-knihy-tomase-halika-nejsou-vedecke-rozhodla-komise-po6-/tema.aspx?c=A131119_083312_pozice_137607>.
- SKALICKÝ, K. Svobodná teologie v živlu volného trhu. [online]. 2010 [cit. 2014-08-04]. Dostupné na WWW: <<http://www.dingir.cz/index.php?co=cislo/10/2>>.
- SOLIS, D. Český expert se rozpovídal o tajných službách knížete a Bakaly. *Parlamentní listy* [online]. 2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné na WWW: <<http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/Cesky-expert-se-rozpovidal-o-tajnych-vazbach-knizete-a-Bakaly-269496>>.
- SOLIS, D. Solis: Tomáš Halík - tajný agent univerzalistů. *Parlamentní listy* [online]. 2014 [cit. 2015-03-04]. Dostupné na WWW: <<http://vasevec.parlamentnilisty.cz/blogy/tomas-halik-tajny-agent-univerzalistu>>.
- STODOLA, J.J. Tomáš Halík by měl odejít z Univerzity Karlovy. *Duše a hvězdy* [online]. 2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné na WWW: <<https://cirkev.wordpress.com/2013/11/22/tomas-halik-by-mel-odejit-z-univerzity-karlovy/>>.

- Halík žaloval na vědce, který o něm s námi mluvil. Jenže trochu to popletl. (Autor neuveden.) *Parlamentní listy* [online]. 2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné na www: <<http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/Halik-zaloval-na-vedce-ktery-o-nem-s-nami-mluvil-Jenze-to-trochu-popletl-273200>>.
- Halík konečně promluvil: „Antisemnitou Bartošem se jako Čapek uštvat nenechám. Navíc je podle Bostlové zednář, proto mu neodpovídám. (Autor neuveden) *Parlamentní listy* [online]. 2013 [cit. 2015-03-04]. Dostupné na WWW: <<http://freeglobe.parlamentnilisty.cz/Articles/2990-halik-konecne-promluvil-antisemitou-bartosem-se-jako-capek-ustvat-nenecham-navic-je-podle-bostlove-zednar-proto-mu-neodpovidam.aspx>>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 - Knihy T. Halíka

Příloha č. 2 - Ocenění T. Halíka

Příloha č. 3 – Dotazník

Příloha č. 4 – Grafy k vyhodnocení výzkumu

Příloha č. 5 – Tabulky k vyhodnocení výzkumu

Příloha č. 1

Knihy Tomáše Halíka

- *Žít v dialogu : Podněty k promýšlení víry (2. díl)*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2014. ISBN 978-80-7422-286-3.
- *Žít s tajemstvím : Podněty k promýšlení víry (1. díl)*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2013. ISBN 978-80-7422-255-9.
- *Chci, abys byl : Křesťanství po náboženství*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-177-4.
- *Úvahy na prahu tisíciletí*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2011. ISBN 978-80-7422-117-0.
- *Smířená různost*. Praha : Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-860-9.
- *Divadlo pro anděly : Život jako náboženský experiment*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-051-7.
- *Stromu zbývá naděje : Krize jako šance*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-989-8.
- *Dotkni se ran : Spiritualita nelhostejnosti*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-979-9.
- *Vzdáleným nablízku : Vášně a trpělivost v setkání víry s nevírou*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-907-2.
- *Prolínání světů : Ze života světových náboženství*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-834-9.
- *Noc zpovědníka : Paradoxy malé víry v postoptimistické době*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-777-6.
- *Vzýván i nevzýván : Evropské přednášky k filozofii a sociologii dějin křesťanství*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2004 - ISBN 80-7106-692-3.
- *Oslovit Zachea*. Nakladatelství Lidové noviny, 2003. ISBN 80-7106-547-1.
- *Co je bez chvění, není pevné : labyrintem světa s vírou a pochybností*. Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-628-1.
- *Ptal jsem se cest. (rozhovory, Jan Jandourek)*. 1. vyd. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-7178-143-6.
- *Víra a kultura : Pokoncilní vývoj českého katolicismu v reflexi časopisu Studie*. Praha : Zvon, 1995. ISBN 80-7113-117-2.
- *Sedm úvah o službě nemocným a trpícím*. Brno : Cesta, 1993. ISBN 80-85319-27-6.
- *Večerní modlitby*. Brno : Cesta, 1993. ISBN 80-85319-21-7.
- *O přítomnou církev a společnost*. Praha : Křesťanská akademie, 1992. ISBN 80-900615-5-9*

---

*Čerpáno z <http://halik.cz/cs/o-halikovi/bibliografie/>

Příloha č. 2

Ocenění Tomáše Halíka

- 1997 – Cena Masarykovy akademie za tvůrčí činnost
- 2002 – The Andrew Elias Human Tolerance Award za vynikající zásluhy v šíření hodnot tolerance a duchovní a intelektuální svobody (USA)
- 2003 – Cena kardinála Königa za zásluhy o obhajobu lidských práv a duchovní svobody, Rakousko
- 2006 – Cena za literaturu Českého literárního fondu za knihu Noc zpovědníka
- 2007 – Cena Fenix Svazu polských knihkupeců za nejlepší knihu zahraničního autora za knihu Vyzván i nevyzván
- 2007 – Cena české společnosti pro vědy a umění za literární, vědeckou pedagogickou aktivitu
- 2008 – titul monsignore, čestný prelát Jeho svatosti, udělen papežem Benediktem XVI.
- 2009 - Cena Pravda a právo za zásluhy o lidská práva
- 2010 – Cena Romano Guardiniho za vynikající zásluhy o interpretaci současné doby a společnosti, Německo
- 2010 – Zlatá medaile sv. Vojtěcha arcibiskupství pražského za mimořádně účinné přiblížení obrazu církve a evangelia spoluobčanům
- 2010 – Medaile za mimořádné zásluhy za mezináboženský a mezikulturní dialog (Islámská společnost Mosaika-Platform, Praha)
- 2011 – Čestný titul “Muž smíření roku 2010” za vynikající zásluhy o dialog mezi křesťany a Židy (Rada křesťanů a Židů, Polsko)
- 2012 – Rytířský řád řádu za zásluhy Polské republiky, udělený prezidentem Polské republiky Komorowskim
- 2014 - Templeton Prize for Progress Toward Research or Discoveries about Spiritual Realities*

---

*Čerpáno z <http://halik.cz/cs/o-halikovi/oceneni/>

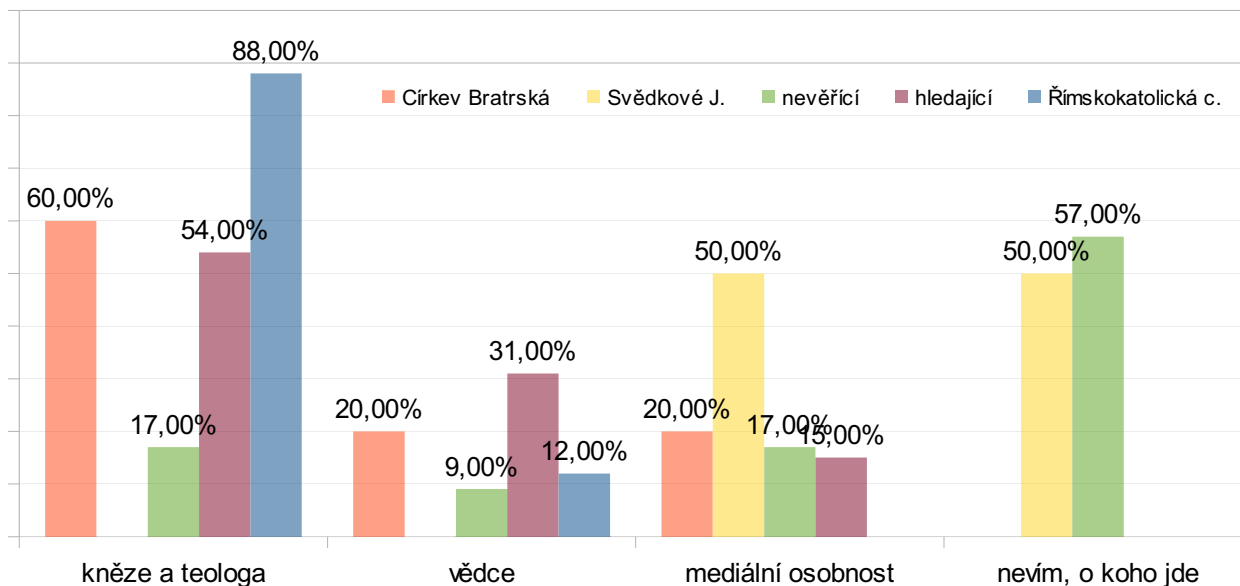

Příloha č. 4

Graf č. 1

Tomáše Halíka považují zejm. za ...

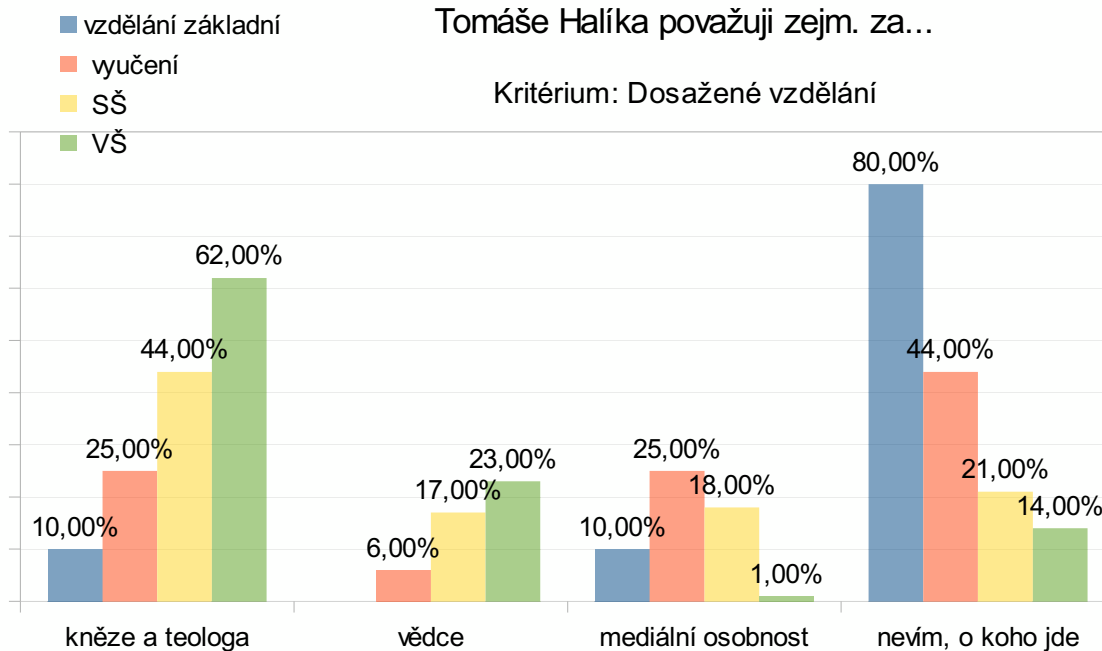
Kritérium: Zastávaný "světonázor"

Graf č. 2

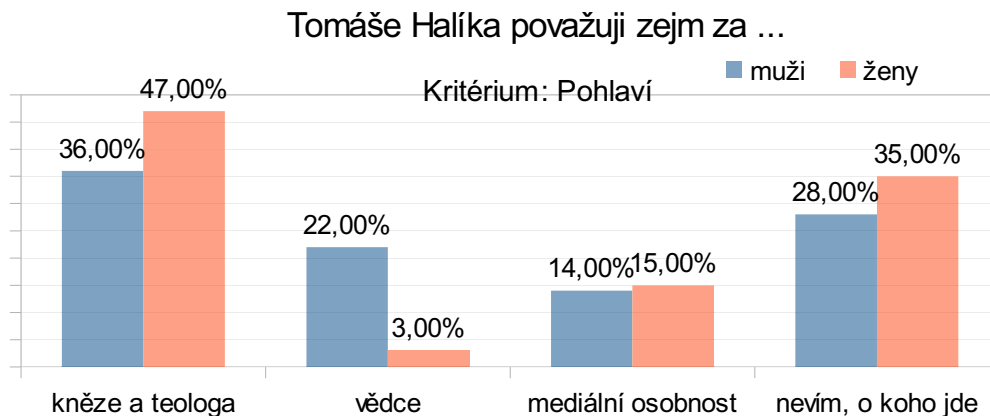
Tomáše Halíka považují zejm. za...

Kritérium: Dosažené vzdělání

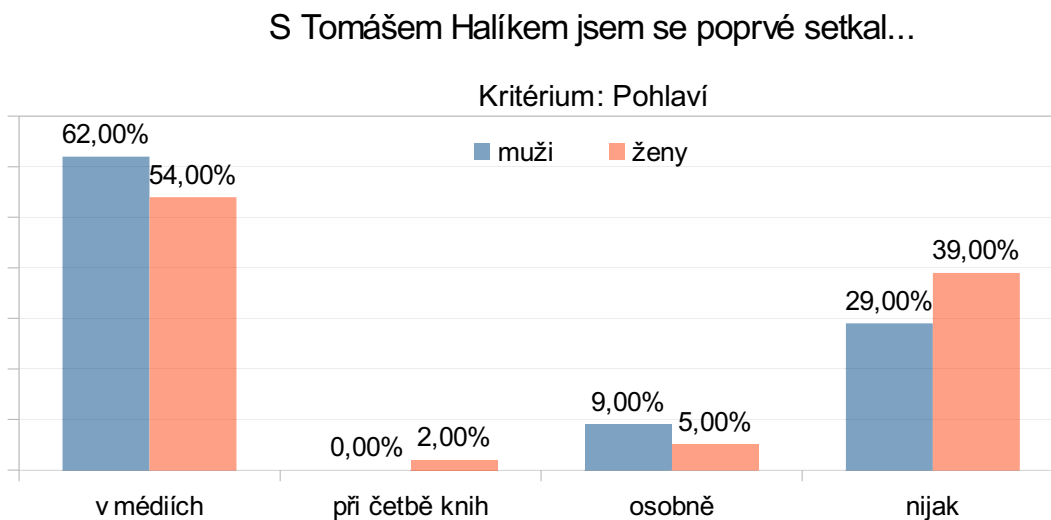

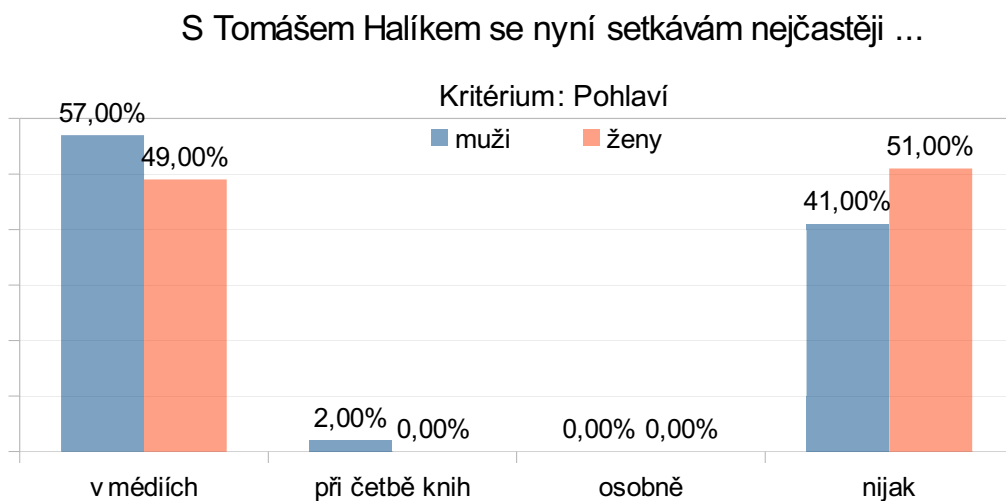
Graf č. 3

Graf č. 4

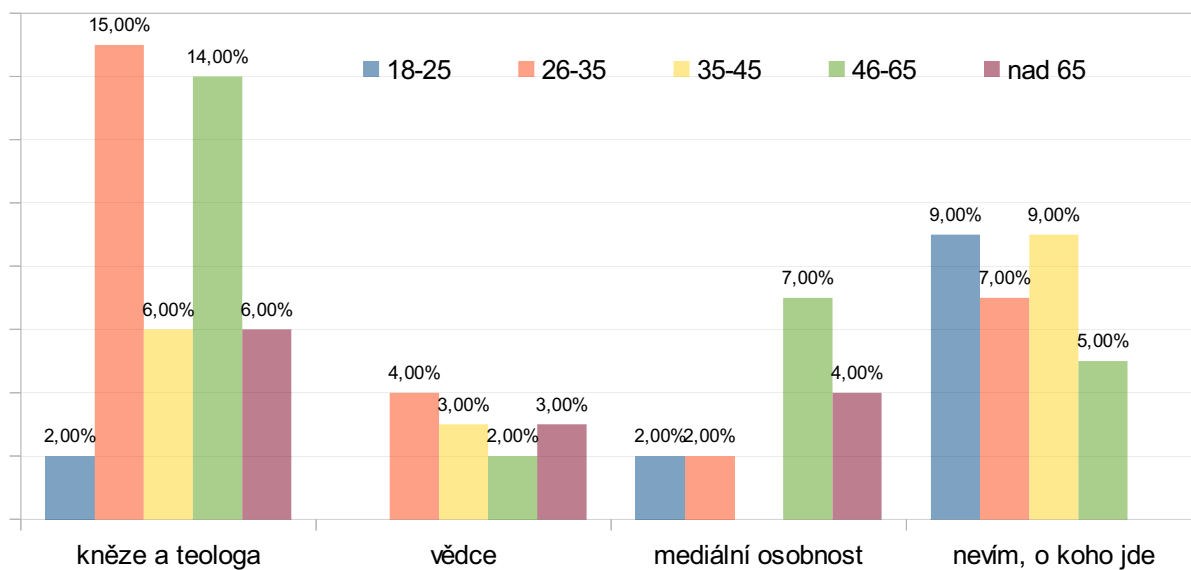
Graf č. 5

Graf. č. 6

Tomáše Halíka považují zejm. za...

Kritérium : Věk respondentů

Příloha č. 5

Tab. č. 2

	S T. Halíkem jsem se poprvé setkal...				S T. Halíkem se nyní setkávám nejčastěji...			
	v médiích	při četbě knih	osobně	nijak	v médiích	při četbě knih	osobně	nijak
nevěřící	36.%	2.%	2.%	60.%	28.%	-	-	72.%
hledající	69.%	-	31.%	-	85.%	-	-	15.%
věřící římskokatol. církvev	81.%	-	19.%	-	81.%	-	13.%	6.%
věřící Církev Bratrská	80.%	-	20.%	-	80.%	-	-	20.%
věřící Svědkové Jehovovy	50.%	-	-	50.%	50.%	-	-	50.%
základní vzdělání	20.%	-	-	80.%	20.%	-	-	80.%
vyučení v oboru	50.%	-	6.%	44.%	44.%	-	-	56.%
vzdělání SŠ	59.%	-	13.%	28.%	49.%	-	2.%	49.%
vzdělání VŠ	52.%	3.%	10.%	35.%	73.%	3.%	-	24.%

Tab. č. 3

	S T. Halíkem jsem se poprvé setkal...				S T. Halíkem se nyní setkávám nejčastěji...			
	v médiích	při četbě knih	osobně	nijak	v médiích	při četbě knih	osobně	nijak
18-25 let	2.%	1.%	-	9.%	2.%	-	-	9.%
26-35 let	14.%	-	4.%	10.%	12.%	1.%	-	14.%
35-45 let	6.%	-	1.%	11.%	6.%	-	-	12.%
36-65 let	22.%	-	1.%	5.%	18.%	-	-	11.%
nad 65 let	13.%	-	1.%	-	13.%	-	-	1.%

ABSTRAKT

BÁRTOVÁ, L. *Některé teologické aspekty vybraných knih Tomáše Halíka a vliv jeho díla na českou veřejnost*. České Budějovice, 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce K. Skalický.

Klíčové pojmy: Halík - teologie - teodicea - kerygma - ekumenismus

Práce se zabývá dílem Tomáše Halíka a jeho působením na českou veřejnost. Cílem práce je reflexe hlavních teologických aspektů v Halíkových knihách a rozbor reakcí na jeho díla.

První kapitola práce popisuje mediální obraz Tomáše Halíka a za pomoci výzkumu ilustruje reakce respondentů na jeho osobu. Druhá kapitola ilustruje reakce jiných autorů na dílo Tomáše Halíka. Poslední kapitola se zabývá hlavními teologickými aspekty vybraných knih Tomáše Halíka.

Závěr práce pojednává o možnostech pastoračního působení inspirujících se kněžskou činností a literárním dílem Tomáše Halíka.

ABSTRACT

Certain theological aspects of selected Tomáš Halík's books and his work influence on the Czech general public

Key words: Halík - theology - theodicy - kerygma - ecumenism

The thesis deals with writings of Tomáš Halík and his influence of the Czech general public. The aim of the work is a reflection of the main aspect of theology in Halík's books and analysis of reactions to his works.

The first chapter describes the media image of Tomáš Halík and the reactions of respondents to him with the aid of research. The second chapter illustrates the reactions of other authors to Tomáš Halík's work. The last chapter deals with the main aspect of theology in selected books of Tomáš Halík.

The end of this work deals with inspiring opportunities for pastor activities in the work and literature of Tomáš Halík.